STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

BRAMA NA PODLASIE

w obiektywie aparatu fotograficznego

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

BRAMA NA PODLASIE

w obiektywie aparatu fotograficznego

ASSOCIATION LOCAL ACTION GROUP

THE GATEWAY TO PODLASIE

in the camera lens

LGD Brama na Podlasie

Wysokie Mazowieckie, 2019

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
„Brama na Podlasie"

Pomysł powołania partnerstwa lokalnego, skupiającego przedstawicieli trzech sektorów i działającego na rzecz szeroko rozumianego rozwoju zrodził się w 2007 r., podczas spotkań przedstawicieli samorządów i lokalnych liderów. Od tego czasu bardzo się rozwinęliśmy.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie" (LGD) obejmuje dziś swym zasięgiem obszar 16 gmin woj. podlaskiego, z terenu powiatu wysokomazowieckiego, zambrowskiego i bielskiego. Pod względem liczby ludności jest największą Lokalną Grupą Działania w woj. podlaskim.

Obecnie w skład LGD wchodzą reprezentanci różnych środowisk. Należy tu wymienić przedsiębiorców, reprezentantów i pracowników instytucji publicznych i niepublicznych, w tym edukacyjnych i kulturalnych, a także innych stowarzyszeń.

W chwili obecnej LGD realizuje działania ujęte w wielofunduszowej Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) finansowanej z trzech funduszy: Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Ze środków UE otrzymaliśmy wsparcie finansowe w wysokości 32 424 254 zł. Ponadto w ramach dodatkowych środków do mieszkańców i podmiotów trafi kolejne 5 836 776 zł.

Realizacji LSR przyświecają 3 cele:

I. Edukacja i aktywizacja mieszkańców na rzecz wspierania rozwoju lokalnego LGD

II. Zrównoważona i efektywna gospodarka lokalna obszaru LGD

III. Dostępność i atrakcyjność infrastrukturalna obszaru

Ma to ogromne znaczenie dla charakteru interwencji podejmowanej przez LGD w lokalnym środowisku. Dzięki środkom LGD podejmowana jest praca na rzecz różnych grup społecznych o specyficznych potrzebach, np. osób starszych (Uniwersytety Trzeciego Wieku), dzieci i młodzieży (m.in. Szkoły, Gminne /Miejskie Ośrodki Kultury), osób z grup defaworyzowanych (Ośrodki Pomocy Społecznej).

Środki z LGD przyczyniły się do rewitalizacji wielu obszarów i budynków, pozwoliły na modernizację infrastruktury wychowania przedszkolnego, remonty obiektów zabytkowych, montaż instalacji OZE na budynkach mieszkalnych, rozwój infrastruktury kulturalnej oraz rekreacyjnej. Ponadto wsparcie otrzymały istniejące podmioty gospodarcze oraz powstały nowe firmy dające kolejne miejsca pracy mieszkańcom.

Dzięki środkom LGD możliwa była realizacja Programów Aktywności Lokalnej, działań skierowanych do rodzin, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, bezzwrotnych dotacji dla osób bezrobotnych. Poza tym wsparcie skierowane zostało na wzbogacenie oferty edukacyjnej małych szkół oraz zajęcia dodatkowe w placówkach wychowania przedszkolnego.

Europejski Fundusz Społeczny finansuje działalność animacyjną biura LGD. Działalność ta przybiera różne formy, np. wyjazdy studyjne, konferencje spotkania, szkolenia, broszury, ulotki, udział w imprezach otwartych, a także wsparcie doradcze dla beneficjentów. To dzięki pomysłowości, zaradności i pracowitości naszych mieszkańców pieniądze zostały dobrze zainwestowane.

Wszelkie działania realizowane przez LGD wpłynęły stymulująco na społeczność lokalną. Zbudowany dotychczas potencjał, nawiązane kontakty robocze, pozyskani partnerzy do współpracy są filarem dalszej działalności.

W niniejszej publikacji prezentujemy walory naszego obszaru oraz efekty wdrażania LSR z perspektywy obiektywu aparatu fotograficznego. Zachęcamy każdego czytelnika do odwiedzenia najpiękniejszych zakątków Lokalnej Grupy Działania.

ASSOCIATION LOCAL ACTION GROUP
„The Gateway to Podlasie"

The idea of establishing a local partnership, bringing together representatives of three sectors and working for broadly understood development, arose in 2007, during meetings of representatives of local governments and local leaders. Since then, we've grown a lot.

The Association Local Action Group „The Gateway to Podlasie" (LAG) today covers the area of 16 communes in the Podlaskie province, from the wysokomazowiecki, zambrowski and bielski districts. In terms of population, it is the largest Local Action Group in the Podlaskie province.

Currently, the LAG consists of representatives of various environments. These include entrepreneurs, representatives and employees of public and non-public institutions, including the educational and cultural ones, as well as associations.

At present, the LAG is implementing activities contained in the multi-fund Local Development Strategy (LDS) financed from three funds: the European Social Fund (ESF), the European Regional Development Fund (ERDF) and the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). We received financial support in the amount of PLN 32 424 254 from EU funds. In addition, as the part of additional funds, another PLN 5 836 776 will go to residents and entities.

The implementation of the LDS is guided by three objectives:

I. Education and activation of inhabitants to support the local development of the LAG

II. Sustainable and effective local economy of the LAG area

III. Availability and infrastructure attractiveness of the area

This is of great importance for the nature of the intervention undertaken by the LAG in the local environment. Thanks to the financial resources of the LAG, work is being undertaken for various social groups with specific needs, eg older people (Universities of the Third Age), children and youth (including Schools, Commune / Municipal Centres of Culture), people from disadvantaged groups (Social Assistance Centres).

The financial means from the LAG contributed to the revitalization of many areas and buildings, allowed for modernization of pre-school education infrastructure, renovation of historic buildings, installation of renewable energy systems on residential buildings, development of cultural and recreational infrastructure. In addition, the support was granted to existing business entities and new companies were created to provide further work places for residents.

Thanks to the LAG funds, it was possible to implement Local Activity Programs, activities targeted at families, including families experiencing care and educational difficulties, children and youth at risk of social exclusion, non-returnable subsidies for the unemployed. In addition, the support was directed at enriching the educational offer of small schools and additional activities at pre-school education centres.

The European Social Fund finances the animation activities of the LAG office. These activities take various forms, for example study trips, conferences, trainings, brochures, leaflets, participation in open events, as well as advisory support for beneficiaries.

Thanks to the ingenuity, resourcefulness and diligence of our residents the money was well invested.

All activities carried out by the LAG have had a stimulating effect on the local community. The potential created so far, established working contacts, and acquired partners for cooperation are a pillar of further activity.

In this publication, we present the advantages of our area and the effects of implementing of the LDS from the perspective of a camera lens. We encourage every reader to visit the most beautiful corners of our Local Action Group.

GMINA
BRAŃSK

GMINA
BRAŃSK

***Brańsk** jest gminą wiejską położoną w południowej części województwa podlaskiego, w powiecie bielskim. Tworzą ją 43 sołectwa: Bronka, Brzeźnica, Chojewo, Dębowo, Domanowo, Ferma, Glinnik, Holonki, Kadłubówka, Kalnica, Kiersnowo, Kiersnówek, Kiewłaki, Klichy, Koszewo, Lubieszcze, Majerowizna, Markowo, Mień, Nowosady, Oleksin, Olędzkie, Olszewek, Olszewo, Pace, Pasieka, Patoki, Pietraszki, Płonowo, Poletyły, Popławy, Pruszanka Stara, Pruszanka Baranki, Puchały Nowe, Puchały Stare, Spieszyn, Szmurły, Ściony, Świrydy, Widźgowo, Załuskie Koronne, Załuskie Kościelne, Zanie. Siedzibą gminy jest miasto Brańsk.*

Gmina Brańsk leży w obszarze „Zielonych Płuc Polski". Wielkim jej bogactwem jest nieskażone środowisko naturalne i obszary leśne o powierzchni ponad 3,5 tys. hektarów.

W malowniczej dolinie Nurca koło Kiersnówka powstało atrakcyjne miejsce wypoczynku Zbiornik wodny Otapy – Kiersnówek. Jest to miejsce, w którym przez cały rok tętni życie. Latem ma szczególnie magiczny klimat, mieszkańcy chętnie spędzają tam czas wolny. Wraz z rozpoczynającymi się wakacjami przy zbiorniku wodnym odbywa się Festyn Rodzinny organizowany przez Gminę Brańsk oraz Gminny Ośrodek Upowszechniania Kultury w Kalnicy. Jednym z głównych zabytków gminy Brańsk jest drewniany kościół parafialny w Domanowie z 1763 roku, od 28 czerwca 2015 roku Sanktuarium Diecezjalne Najświętszej Maryi Panny Matki Zbawiciela Naszego Jezusa. W ołtarzu głównym umieszczony jest słynący łaskami obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, noszącej tytuł Matki Bożej Domanowskiej, namalowany przez włoskiego malarza Giovaniego Verentiego z 1648 r. W kościele znajduje się ponadto barokowa ambona z drzewa cedrowego z 1737 r., a na dziedzińcu dzwonnica z XVII w.

Przebywając w gminie Brańsk, należy odwiedzić Krynicę przy Sanktuarium Matki Bożej Pojednania w Hodyszewie. Znajduje się tam drewniana kaplica z 1884 r. z cudownym źródełkiem - miejsce licznych pielgrzymek. Najstarsze podania głoszą, że niegdyś, na lipie, pojawił się tu wizerunek Matki Bożej. Lud, spostrzegłszy go, zabrał i umieścił w kapliczce w Kiewłakach, lecz obraz wkrótce znikł i powtórnie ukazał się na tej samej lipie. Lud zrozumiał, że Matka Boska życzy sobie pozostać na miejscu objawienia. Wybudowano więc tam kapliczkę i w niej umieszczono Jej ikonę. Od tej pory w miejscu ukazania się wizerunku Matki Bożej wypływa źródło krystalicznie czystej wody, której przypisuje się właściwości uzdrawiające.

Ciekawym miejscem jest zespół dworski w Kalnicy składający się z dworu drewnianego z 1870 r. i pozostałości parku z drugiej połowy XIX w. Obecnie mieści się tam siedziba Gminnego Ośrodka Upowszechniania Kultury im. Anny Dernowskiej, a wokół jest teren rekreacyjny, gdzie w ciszy można odpocząć nad malowniczym stawem. Natomiast w Szmurłach, w drewnianym budynku po byłej szkole podstawowej, mieści się Izba Tradycji Regionalnej i Rolnictwa. Zgromadzono tam podarowane przez mieszkańców sprzęty i narzędzia używane dawniej na podlaskiej wsi. W budynku Izby Tradycji Regionalnej i Rolnictwa w Szmurłach ma swoją siedzibę Gminna Biblioteka Publiczna. Biblioteka posiada bogatą systematycznie uzupełnianą literaturę dla wszystkich grup wiekowych.

Oprócz działalności czytelniczej w bibliotece odbywają się też cykliczne spotkania integrujące dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Podczas ferii i wakacji biblioteka oferuje dla nich różne zajęcia.

Przy drodze krajowej nr 66 w okolicach Kiersnówka znajduje się uroczysko „KUMAT". Według najstarszych opisów historycznych i legend, w tym miejscu w czerwcu 1264 r. miała miejsce bitwa wojsk polskich pod dowództwem księcia krakowskiego i sandomierskiego Bolesława Wstydliwego z Jaćwingami pod dowództwem Komata. Polacy rozgromili Jaćwingów, a ich wódz poległ na polu bitwy. Miejsce to jest upamiętnione i oznakowane.

Pomnik poległych żołnierzy i ludności cywilnej w Olszewie upamiętnia starcie Wojsk Polskich z oddziałami niemieckimi, które miało miejsce nocą z 13 na 14 września 1939 r. Co roku przy pomniku odbywają się uroczystości rocznicowe bitwy pod Olszewem.

Od 2016 roku przedstawiana jest rekonstrukcja bitwy o Olszewo w wykonaniu grup rekonstrukcyjnych i Szwadronu Honorowego 3 Pułku Szwoleżerów Mazowieckich im. płk J. Kozietulskiego. Rekonstrukcja ma przebieg według ściśle zbudowanego scenariusza, który zawiera wybrane najważniejsze elementy ze starcia.

THE COMMUNE OF **BRAŃSK**

The commune of Brańsk is a rural commune located in the southern part of the Podlaskie Voivodeship, in the Bielsk Podlaski district. It consists of 43 village administration units: Bronka, Brzeznica, Chojewo, Debowo, Domanowo, Ferma, Glinnik, Holonki, Kadlubowka, Kalnica, Kiersnowo, Kiersnowek, Kiewlaki, Klichy, Koszewo, Lubieszcze, Majerowizna, Markowo, Mien, Nowosady, Oleksin, Oledzkie, Olszewek, Olszewo, Pace, Pasieka, Patoki, Pietraszki, Plonowo, Poletyly, Poplawy, Pruszanka Stara, Pruszanka Baranki, Puchały Nowe, Puchały Stare, Spieszyn, Szmurly, Sciony, Swirydy, Widzgowo, Zaluskie Koronne, Zaluskie Koscielne, Zanie. The main seat of the commune is town of Bransk.

Commune of Brańsk is located in the area of the "Green Lungs of Poland". Uncontaminated natural environment and forest areas of over 3.5k hectares constitutes its great richness.

An attractive place of rest - Otapy resevoir - was founded in the picturesque valley of the Nurzec river near Kiersnowek. It is a site full of life throughout the year. In summer it has a particularly magic climate, residents willingly spend their leisure time there. With the beginning of holidays, by a dam, there is a Family Feast organised by the commune of Brańsk and the Commune Centre of Culture Dissemination in Kalnica.

One of the main monuments of commune of Brańsk is wooden church in Domanowo from 1763, since 28th June 2015 the Diocesan Sanctuary of Blessed Virgin Mary Mother of Jesus Our Saviour. In the main altair there is a miraculous image of the Mother of God and the Christ Child, named Domanowo Mother of God, painted by Italian painter Giovanni Verenti in 1648. Moreover, there is also a baroque ambo of cedar wood from 1737, and in the courtyard a bell tower from the 17th century.

Staying in the commune of Brańsk, one should visit the Spring by the Sanctuary of Our Lady of Reconciliation in Hodyszewo. There is a wooden chapel from 1884 with a beautiful small spring - place of numerous groups of pilgrims. The oldest claims state that once, an image of the Mother of God appeared on linden. When people saw it, they took it and place it in the shrine in Kiewlaki, but the image soon disappeared and appeared on the same linden once again. People understood that the Mother of God wished to stay at the place of revelation. So a shrine was built there and an icon of Mother of God was put in it. Since that time, in the place of revelation, a small spring of crystal-clear water flows out. It is said to have healing properties.

A manorial complex is an interesting place in Kalnica. It consists of wooden manor house from 1870 and remains of the park from the 2nd half of 19th century. Currently there is a main seat of Anna Dernowska Commune Center of Culture Dissemination, and around the site a recreation area, where one can rest in silence by the picturesque pond.

In Szmurly, in the wooden building of former schoolhouse there is a Chamber of Regional Tradition and Agriculture. Tools and appliances used in Podlasie village, given by the residents , are gathered there. The building of Chamber of Regional Tradition and Agriculture in Szmurly is also a seat for Commune

Public Library. The library has rich, systematically supplemented literature for groups of all age.
Besides the reader's activity, also the cyclical, integrating meetings for children, young people and adults are held at the library. During winter and summer holidays the library also offers various classes.

By the national road no. 66, in the area of Kiersnowek, there is wilderness "KUMAT". According to oldest historical descriptions and legends, in this place in June 1264, a battle of Polish army - under the command of Cracow and Sandomierz duke Bolesław Wstydliwy, against Jacwingowie - under the command of Komat, took place. Polish army smashed Jacwingowie, and their leader fell on the battlefield. This place is commemorated and marked.

The monument of fallen soldiers and civilians in Olszewo commemorates the clash of Polish army with German forces, which took place at night from 13 on 14 September 1939. Anniversary commemorations of the battle of Olszewo are held by the monument every year.

Since 2016, the reconstruction of the battle for Olszewo is performed by reconstruction groups and the J. Kozietulski Honourable Squadron of 3rd Mazovian Cavalry Regiment. Reconstruction proceeds according to the closely built scenario which contains the most important elements of the clash.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

MIASTO **BRAŃSK**

MIASTO **BRAŃSK**

***Brańsk** leży w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego, przy drodze krajowej nr 66 (Zambrów – Połowce) i wojewódzkiej 681 (Łapy – Ciechanowiec), nad rzeką Nurzec. To jedno z dwóch miast powiatu bielskiego i jedno z najstarszych na Podlasiu.*

Średniowieczny ośrodek, z magdeburskim prawem miejskim od 1493 r. Do XVIII w. było to miasto królewskie, pełniące funkcje centrum ziemi bielskiej, starostwa grodowego, sejmików i sądów szlacheckich. Rozwijało się na szlaku z Warszawy do Grodna i Wilna. Od początku XVII w. miasto jest siedzibą dekanatu rzymskokatolickiego. W XIX w. słynęło z handlu końmi. Od 1852 do 1942 r. istniała gmina żydowska, unicestwiona przez Niemców w czasie II wojny światowej.

Pozostał częściowo odrestaurowany cmentarz żydowski. Brańsk jest miastem „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata". Najważniejsze obiekty zabytkowe to rzymskokatolicki kościół parafialny z 1862 r., kaplice i kapliczki z XIX w., grodzisko wczesnośredniowieczne zwane „Zamczysko" (X-XV w.), układ centrum miasta z XV i XVI w. Brańsk był ogólnopolskim „Mistrzem Gospodarności". Tereny zurbanizowane skupiły się nad rzeką Nurzec, a znaczne obszary leśne w północnej części miasta. Ciekawostkę stanowi fakt, że Brańsk jest znacznie większy obszarowo od wielu miast powiatowych w regionie, a równy Łomży.

Dzisiejszy Brańsk nie zapomina o przeszłości, ale też otwiera się na przyszłość. Rozwijają się prywatne zakłady produkujące wyroby plastikowe, znicze (firmy należą do największych w kraju), przedsiębiorstwa mięsne i produkcji opartej na drewnie (dwa duże tartaki) oraz transportowe. Kwitnie handel, szczególnie materiałami budowlanymi i do produkcji rolnej. Znanymi wyrobami brańskimi są wypieki piekarnicze i produkcja lodów tradycyjnych.

W Brańsku nie brakuje miejsc noclegowych i lokali, gdzie można smacznie zjeść. Jedną z restauracji poleca Magda Gessler wraz z ekipą Kuchennych Rewolucji. W mieście działa około 200 podmiotów gospodarczych.

Brańsk ma ciekawą ofertę kulturalną. Głównym organizatorem działań kulturalnych jest Miejski Ośrodek Kultury. Na uwagę zasługuje: Międzynarodowy Festiwal Folkloru „Podlaskie Spotkania" (w sierpniu) – będący jednym z nielicznych festiwali tego typu w Polsce, Brańskie Dni Kultury (w czerwcu), czy unikatowe Spotkania Muzyków Weselnych z terenu Podlasia (zapusty). Jedna z wizytówek miasta to Ludowy Zespół Pieśni i Tańca „Skowronki", z dużą tradycją. Ośrodkiem oświaty i sportu jest miejscowy Zespół Szkół w Brańsku, z dobrze rozwiniętą bazą (hala sportowa, stadion, siłownie).

THE TOWN OF **BRAŃSK**

Brańsk lies in the south-eastern part of the Podlaskie Voivodship, by the national road no. 66 (Zambrów - Połowce) and voivodship road no. 681 (Łapy - Ciechanowiec), on the shores of Nurzec river. It is one of two towns in the Bielski district and one of the oldest towns in the Podlasie.

It was the Medieval centre which was granted the Magdeburg town rights in 1493. Until the 18th century, it was a royal town, fulfilling the functions of the centre of Bielsk Land, the town starosty ("starostwo grodowe"), Land councils ("sejmiki") and courts of nobility. It developed on the route from Warsaw to Grodno and Vilnius. From the beginning of the 17th century, the town has been the seat of the Roman Catholic deanery. In the 19th century, it was famous for horse trading. From 1852 to 1942, there was a Jewish kehilla, annihilated by the Germans during World War II. A partially restored Jewish cemetery has survived. Brańsk was honoured as the „Righteous Among the Nations".

The most important monuments are the Roman Catholic parish church from 1862, chapels and small chapels from the 19th century, early-medieval remnants of the fortified settlement called „Zamczysko"

(10th -15th century), the urban layout of the town centre from the 15th and 16th centuries. Modern Brańsk was awarded the nationwide title „Master of Economy". Urbanized areas has concentrated at the Nurzec river, and significant forest areas in the northern part of the town. An interesting fact is that Brańsk is much larger by area than many district towns in the region, and equal to Łomża.

Today's Brańsk does not forget about the past, but also opens up to the future. Private factories producing plastic products, grave candles (one of the largest factories of this type in the country), meat enterprises, wood-based production companies (two large sawmills) and transport operators are developing

dynamically. This area is full of commerce, especially as regards building materials and agricultural inputs. Well known products from Brańsk are bakery pastries and the production of traditional ice cream.
In Brańsk, there are some quality accommodations and places where you can eat well. One of the restaurants is recommended by Magda Gessler and the team of Kitchen Revolutions. About 200 business entities operate in the town.

Brańsk has an interesting cultural offer. The main organizer of cultural activities is the Municipal Cultural Centre. Above all make sure to attend the International Festival of Folklore „Podlaskie Meetings" (in August) - one of the few festivals of this type in Poland, Brańsk Days of Culture (in June) or unique Meetings of Wedding Musicians from Podlasie region ("Zapusty"). One of the town's showcases is the Folk Song and Dance Ensemble „Skowronki", with a long tradition. The centre for education and sports is the local School Complex in Brańsk, with a well-developed base (a sports hall, a stadium, gyms).

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

MIASTO I GMINA **CIECHANOWIEC**

MIASTO I GMINA
CIECHANOWIEC

***Ciechanowiec** od zarania dziejów był miejscem niezwykłym i chętnie zasiedlanym. Jako gród warowny ochraniał wschodnie granice ziem mazowieckich. Wzmianki o grodzie pojawiły się już w XIII wieku. W tym czasie powstają osady o charakterze rzemieślniczo-targowym, co dało impuls do przekształcenia grodu obronnego w ośrodek miejski. Dodatkowy atut stanowiła lokalizacja na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych. W XIV i XV wieku przez Ciechanowiec prowadził jeden z najważniejszych szlaków z Warszawy aż do Wilna.*

Historia, jak w przypadku wielu ziem na rubieżach, nie zawsze była łaskawa dla Ciechanowca. Wielokrotnie niszczony w czasie kolejnych Wojen Północnych, po zakończeniu epoki napoleońskiej w 1807 roku został podzielony na dwie odrębne części: lewobrzeżny Ciechanowiec (tzw. Stare Miasto) oraz prawobrzeżny (tzw. Nowe Miasto). W dalszych latach spalony przez Rosjan i wyludniony w 1915 roku, dotknięty działaniami wojny polsko-bolszewickiej w 1920 i II wojny światowej, która zniszczyła rozwijającą się przez stulecia liczną diasporę żydowską i przerwała istnienie kolonii niemieckiej.

Od czasu uzyskania praw miejskich w roku 1429, był tu i zamek obronny z fosą, fort ziemny, był klasztor i świątynie wielu wyznań: katolickie, prawosławne, żydowskie i protestanckie, a wśród nich nawet ariańska, ale przede wszystkim żyli tu ludzie, którzy tworzyli jedyną w swoim rodzaju, wciąż zmieniającą się mieszankę kultur i obyczajów.

Ciechanowiec to miejsce gdzie wyczuwa się wciąż żywe tradycje rolnictwa, o których nie sposób zapomnieć. Rozpoznawalną atrakcją jest Muzeum Rolnictwa im. Księdza Krzysztofa Kluka znajdujące się w zespole pałacowo-parkowym będącym niegdyś siedzibą rodu Starzeńskich. Na jego terenie znajdują się jedyne w Polsce Muzeum Weterynarii, Muzeum Pisanki i Muzeum Leśne, a także skansen budownictwa wiejskiego wraz z zabytkami techniki rolniczej i transportu wiejskiego oraz stałe ekspozycje przedstawiające tradycje tego regionu.

Będąc w Ciechanowcu warto zobaczyć barokowy kościół z 1739 roku, dawną synagogę z XIX wieku i cerkiew prawosławną z 1884 roku, w pobliskich Pobikrach neogotycki kościół z 1864, a w Winnie-Poświętnej drewniany kościół z 1696 roku na podmurówce z polnych kamieni z barokowym ołtarzem i dzwonami.

Do przeszłości nawiązują też wydarzenia kulturalne o wieloletnich tradycjach odbywające się na terenie miasta, jak choćby Niedziela Palmowa z konkursem Palm Wielkanocnych, Jarmark św. Wojciecha, Odpust na św. Antoniego, Wianki na Nurcu, Zajazd Wysokomazowiecki, Podlaskie Święto Chleba, Podlaskie Zawody w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi, Międzynarodowy Festiwal Folkloru „Podlaskie Spotkania", Jesień w Polu i Zagrodzie, czy Konkurs Gry na Instrumentach Pasterskich „Ligawki".

Ciechanowiec noszący dumne i zasłużone miano „Bramy na Podlasie" od ponad pięciuset lat trwa niezmiennie na zachodniej granicy tej niepowtarzalnej krainy. Zachowana w nienaruszonym stanie przyroda, zabytki, wielokulturowe tradycje i gościnność mieszkańców, z których słynie ten region Polski, sprawiają, że ten kto raz odwiedził Ciechanowiec i jego okolice, powraca tu wielokrotnie.

THE TOWN AND COMMUNE OF
CIECHANOWIEC

Since the dawn of time Ciechanowiec has been an unusual and willingly settled place. As a town it protected eastern boundaries of Mazovian land. Mentions of the town turned up already in the 13th century. At that time settlements of a craft-market character grow and that gave certain impulse to convert defensive town into urban centre. Location at the crossroads of communication routes constituted an additional asset. In 14th and 15th century, one of the most important routes from Warsaw all the way to Vilnius led through Ciechanowiec.

History, as in case of many lands on the frontier, not always was kind to Ciechanowiec. Time and time again destroyed during North Wars, after the end of Napoleonic age in 1807, the town was divided into two separate parts: left-bank Ciechanowiec (the so-called old town) and right-bank (so-called new town). In the following years, burnt by Russians and depopulated in 1915, affected by actions of the Polish-Bolshevik war in 1920 and World War II which destroyed developing for centuries numerous Jewish diaspora and stopped the existence of German colony.

Since the time it was granted the town charter in 1429, there was a defensive castle with a moat, fort, monastery and temples of many religions: Catholic, Orthodox, Jewish and Protestant, among them even the Arian, but above all, people creating unique, constantly changing mixture of cultures and customs lived here.

Ciechanowiec is a place where one can sense vivid traditions of agriculture which can not be forgotten. A recognizable attraction is Rev. Krzysztof Kluk Museum of Agriculture which is located in a park and palace complex that used to be the seat of Starzenski family. There one can visit unique on a countrywide scale Veterinary Museum, Museum of Easter Eggs, Forest Museum, as well as the open-air exhibition of wooden architecture along with exhibits of agricultural technique or rural transport, and permanent exhibitions presenting the traditions of this region.

While in Ciechanowiec one should save some time to see baroque church from 1739, ancient synagogue from the 19th century and Orthodox church from 1884. In nearby Pobikry a neo-gothic church from 1864, and in Winna-Poswietna a wooden church from 1696 on the underpinning of field stones with the baroque altar and bells.

Cultural events of longstanding traditions held in the town also refer to the past. These are: Palm Sunday with the Contest on making Easter Palm, St. Wojciech Fair, St. Anthony Church Fair, Garlands on the Nurzec River, Noblemen's Foray, Podlasie Bread Festival, Competition in carriage driving, International Folklore Festival "Podlasie Meetings", Autumn in the field and the homestead, or Kazimierz Uszynski Contest on Playing Pastoral Instruments (so-called "Ligawki").

Ciechanowiec carrying the proud and well-deserved name of „Gates to Podlasie" has continued to last on west border of this unique land for over five hundred years. The unspoilt nature, monuments, multicultural traditions and the hospitality of residents for which this region of Poland is famous for, make anyone who once has visited this place and its surroundings to return here over and over.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

MIASTO I GMINA **CZYŻEW**

MIASTO I GMINA
CZYŻEW

Czyżew to miejscowość malowniczo położona nad rzeką Brok w południowo - zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie wysokomazowieckim, w której tradycja łączy się z nowoczesnością.

Początki osadnictwa w Czyżewie sięgają XI wieku. Atutem Gminy jest atrakcyjna lokalizacja z uwagi na przebiegające ważne sieci transportowe: kolejowa międzynarodowa magistrala Rail Baltica (Berlin, Warszawa, Białystok, Helsinki) oraz drogi: krajowa 63Siedlce – Łomża i międzynarodowa S8 Warszawa – Białystok i planowana droga S61 Via Baltica dająca możliwość szerokiej współpracy z kontrahentami Rosji, Ukrainy, Białorusi czy państw nadbałtyckich.

Gmina Czyżew zajmuje 13 tys. ha powierzchni i posiada bardzo dobre warunki do rozwoju rolnictwa z czego 86 % powierzchni zajmują użytki rolne.

Miasto Czyżew a także w dużej części Gmina objęte są planami zagospodarowania przestrzennego ułatwiającymi potencjalnym inwestorom przygotowanie prowadzenia inwestycji. Czyżew jest prężnie rozwijającą się gminą, o czym świadczą ciągłe inwestycje.

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg lokalnych i dobry stan infrastruktury gospodarczej tj. nowoczesną sieć telefonii, pełne zwodociągowanie, sieci kanalizacji sanitarnej czy przygotowane kompleksowo tereny inwestycyjne włączone do Specjalnej Suwalskiej Strefy Ekonomicznej, która pozwala na prowadzenie inwestycji na bardzo korzystnych warunkach. Ważną i oczekiwaną inwestycją dla mieszkańców jest obecnie prowadzona gazyfikacja Czyżewa.

Gmina Czyżew to także bardzo interesujące miejsce do życia, spędzania wolnego czasu i wypoczynku. Bogata oferta kulturalna, oświatowa i dobra baza rekreacyjna i sportowa to atuty socjalne, podnoszące atrakcyjność inwestowania i osiedlania się. Na wyróżnienie zasługuje baza sportowa z kompleksem boisk szkolnych „Orlik", a także jednym z najnowocześniejszych w regionie stadionem z oświetleniem i zadaszonymi trybunami dla kibiców, który otrzymał imię „Stadion 100-lecia odzyskania niepodległości".

Czyżew oferuje mieszkańcom i przyjezdnym ciekawe miejsca do rekreacji i wypoczynku. Oprócz bogatej bazy i oferty zajęć kulturalno – sportowych jest piękny zrewitalizowany park podworski z 2 poł.

XIX w. Atrakcją dla mieszkańców i turystów odwiedzających Czyżew jest zalew na rzece Brok z molo, a także ścieżki piesze i rowerowe. Pięknie wkomponowany obiekt sportowy przy przebudowanym parku podworskim i zalewie rekreacyjnym stał się nie tylko wizytówką Czyżewa ale także centrum aktywności i wypoczynku dla wszystkich mieszkańców.

Miejscowość posiada bogatą historię. Na przestrzeni wieków powstało tu wiele ciekawych obiektów spośród których kilka przetrwało do dnia dzisiejszego.

Największymi, a zarazem najbardziej charakterystycznymi budowlami w naszej gminie są zabytkowe kościoły:

- parafia pw. św. Doroty powstała w Rosochatem Kościelnem w 1458 roku i zabytkowa dzwonnica z 1775 roku;
- parafia pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Czyżewie to neorenesansowa świątynia zbudowana w latach 1869 -1874;
- parafia pw. Św. Stanisława Bpa. w Dąbrowie Wielkiej zbudowana w stylu neogotyckim w latach 1883-1889.

Niebywałą atrakcją turystyczną jest zabytkowy dworzec kolejowy zbudowany w latach 1859-1862, obecnie Muzeum Ziemi Czyżewskiej, oferujący bogate zbiory o dużych walorach naukowych i dydaktycznych. Muzeum, utworzone przez gminę, powstało w trosce o zachowanie pamięci o ważnych wydarzeniach z historii Czyżewa i okolicznych miejscowości. Aranżacja pomieszczeń zabytkowego dworca opiera się na motywie podróży. W odnowionym dworcu funkcjonuje cały czas poczekalnia PKP dla podróżnych. Przed dworcem znajduje się symboliczny wagon - Pomnik Zesłańców Sybiru.

W każdym miejscu naszej gminy możemy odkryć niepowtarzalną historię, atmosferę, ciekawych ludzi. Serdecznie zapraszamy Państwa do odwiedzania naszej gminy, gościnnej i otwartej dla wszystkich, którzy chcieliby w niej inwestować, mieszkać jak również i zwiedzać.

THE TOWN AND COMMUNE OF
CZYŻEW

Czyżew is a town picturesquely located on the river Brok in south west part of the Podlaskie Voivodeship, in the Wysokie Mazowieckie district, place where tradition meets modernity. Beginnings of the settlement in Czyżew date back to 11th century. Without doubt one of the assets of the commune is its attractive location due to important transport networks running through the town: international arterial line Rail Baltica (Berlin, Warsaw, Bialystok, Helsinki) and roads: national road no. 63 Siedlce - Lomza and international S8 Warsaw - Bialystok and planned road S61 Via Baltica which gives the possibility of wide cooperation with contracting parties from Russia, Ukraine, Belarus or Baltic states. Czyżew commune is an area of 13k hectares of land and 86% of it is constiuted by farmlands. It has very good conditions for the development of agriculture.

Town of Czyżew as well as the commune of Czyżew is covered by the local spatial development plan which makes the area more attractive for potential investors. Czyżew is dynamically developing commune as shown by continuous investments.

The commune has a well-developed local road network and good state of economic infrastructure i.e. the modern telephone network, full water supply system, sanitary sewer systems or comprehensively prepared investment areas, included in the Suwałki Special Economic Zone which allows to run the investments on very favourable terms. Important and expected investment for the residents is currently run gasification of Czyżew.

Commune of Czyżew is also very interesting place to live, to spend free time and to rest. The rich cultural and educational offer, good leisure and sports facilities are social advantages which raise the attraction of investing and settling. A particular attention attaches to a sports base with complex of school pitches „Orlik", and with one of the most modern in the region stadium with lighting and grandstands. It bears the name - „100 Years of Poland Regaining Independence Stadium".

Czyżew offers its guests and residents interesting places for recreation and rest. Apart from the base and the cultural and sports events offer, there is a beautiful, revitalized, manorial park from the second half of the 19th century. A great attraction for residents and visitors of Czyżew is a dam on the river Brok with jetty, as well as the walking and cycling paths. Beautifully integrated sports facility by the rebuilt manorial park and recreational dam became not only a visit card of Czyżew but also a centre of the activity and rest for all residents.

The town has a rich history. Over the centuries many interesting objects were built, out of which a few survived to this day. The biggest and at the same time the most characteristic buildings in our municipality are historic churches:

- parish of St. Dorothy founded in Rosochate Koscielne in 1458 and historic bell tower from 1775
- parish of St. Peter the Apostle in Czyżew is a neo-Renaissance temple built in years1869 -1874
- parish of St. Stanislaw the Bishop in Dabrowa Wielka built in the neo-gothic style in years 1883-1889

An unprecedented tourist attraction is a historic railway station built in years 1859-1862, currently The Museum of Czyzew Land, offering great numbers of exhibits of scientific and didactic aspects. Museum, created by the commune, rose out of concern for keeping the memory of Czyzew's history events and of nearby places. The arrangement of interiors is based on a travel motive. In the renewed railway station there is still a waiting room for the passengers. In front of the station, there is a symbolic railway car - Monument to Siberian Exiles.

In every site of our commune we can discover unique history, atmosphere, interesting people. We cordially invite you to visit our place, hospitable and open for everyone who would like to invest, to live and to explore.

MUZEUM ZIEMI CZYŻEWSKIEJ

ŚWIETLICA MIEJSKA
w Czyżewie

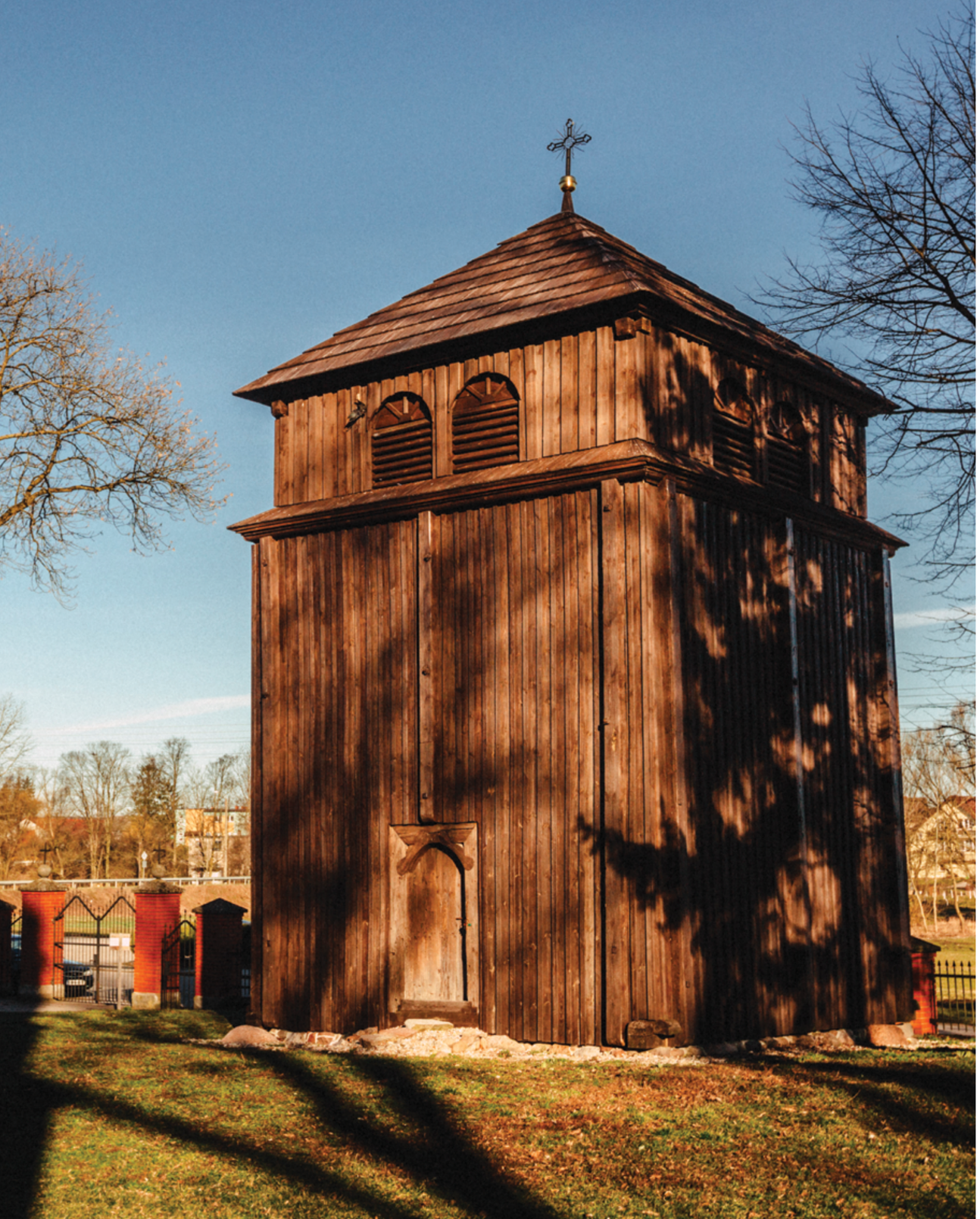

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

GMINA
KLUKOWO

GMINA
KLUKOWO

***Klukowo** jest gminą położoną w południowo-zachodniej części województwa podlaskiego na terenie Wysoczyzny Wysokomazowieckiej. Na terenie gminy znajduje się 38 miejscowości. Siedzibą władz gminy jest Klukowo, duża wieś położna w płn.-zach. części gminy. Przez gminę Klukowo przebiega droga powiatowa, stanowiąca główne połączenie między miastami Ciechanowiec i Wysokie Mazowieckie. Droga ta tworzy korzystne połącznie z drogą Zambrów - Białystok, co podnosi atrakcyjność gospodarczą gminy.*

Klukowo to gmina typowo rolnicza. Powierzchni lasów i terenów leśnych stanowi ok. 9 % powierzchni ogólnej gminy. Znajduje się na obszarze „Zielonych Płuc Polski".

Południowo – wschodnia część gminy, na której występuje dolina rzeki Nurzec, objęta jest statusem obszaru chronionego krajobrazu. Występuje tam naturalna roślinność wodna, torfowiskowa oraz bagienna, dlatego można tam zaobserwować wiele różnych gatunków zwierząt i roślin. Ponadto przez teren gminy przepływają rzeki Płonka i Nitka, a tereny nadrzeczne są tu praktycznie dziewicze, w związku z tym istnieją duże możliwości do rozwoju turystyki i agroturystyki. Do dnia dzisiejszego na terenie gminy przetrwały

nieliczne budynki i budowle, które przypominają o naszej historii, tradycji i kulturze. Z zachowanych zabytków można wyróżnić: dwór w zespole dworsko – parkowym w Gródku prawdopodobnie zbudowany w II poł. XIX w. Budynek drewniany, jednokondygnacyjny osadzony na wysokim fundamencie niwelującym nierówności terenu; kościół parafialny p.w. św. Józefa w Klukowie, wzniesiony w latach 1833-1835. To obiekt murowany,

otynkowany na fundamentach z ciosów kamiennych; kościół parafialny p.w. Zmartwychwstania Pańskiego w Kuczynie zbudowany w latach 1888-1893. Murowany z cegły. Wieża przykryta ostrołukowym hełmem oraz kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Wyszonkach Kościelnych wybudowany w latach 1904-1912 w stylu neogotyckim. W 1950 r. przeprowadzono rekonstrukcję wież. Murowany z cegły posadowiony na fundamencie z ciosów kamiennych na zaprawie.

Charakteryzujące północno-wschodnią Polskę bogactwo w zakresie różnorodności kulturowej wynika z różnorodności etnicznej osadnictwa, toczonych tu wojen, rozwijających się miast, miasteczek i obszarów wiejskich. Cechą szczególną tego terenu było osadnictwo drobnoszlacheckie, które wykształciło specyficzną kulturę. Również dla gminy Klukowo wywarło ono znaczący wpływ w zakresie lokalnej kultury. Potrzeby kulturowe mieszkańców zapewnia Gminny Ośrodek Kultury, gdzie każdy ma możliwość korzystania ze sprzętu sportowego i gier świetlicowych. Mieszkańcy uczestniczą w zespołach i kołach zainteresowań. Organizowane są imprezy kulturalne i rekreacyjno-rozrywkowe. Przy ośrodku kultury działa Klub Seniora, którego członkowie spędzają czas na wspólnych spotkaniach oraz wycieczkach. Ponadto funkcjonuje zespół kolędniczy „Podlasie", który występuje na różnych scenach od wielu lat. W skład Gminnego Ośrodka Kultury wchodzi również Biblioteka Publiczna w Klukowie wraz z filiami bibliotecznymi w Kuczynie i Wyszonkach Kościelnych.

Edukacja w Gminie Klukowo odbywa się w czterech Szkołach Podstawowych w miejscowościach: Łuniewo Małe, Wyszonki Kościelne, Klukowo oraz Kuczyn. Przy Szkole Podstawowej im. Komisji Edukacji Narodowej w Klukowie znajduje się wielofunkcyjne boisko wybudowane w ramach programu „ Moje Boisko – Orlik 2012".

THE COMMUNE OF **KLUKOWO**

The commune of Klukowo is located in the south west part of the Podlaskie Voivodeship in the area of Wysoczyzna Wysokomazowiecka. It consists of 38 locations. The main seat of the commune is Klukowo, a village located in north west of the area. Through Klukowo runs the district road, which is the main connection between Ciechanowiec and Wysokie Mazowieckie. This road provides favorable connecton with road Zambrow - Bialystok and raises the economic attractiveness.

Klukowo is typically an agricultural commune. Forests and woodlands constitute approximately

9% of the total commune area. It is situated in the area of „Green Lungs of Poland". The south east part of commune - the valley of Nurzec river - is an area covered by the status of protected landscape areas. One can find there natural aquatic plants, peatlands and wetlands. Therefore, it is possible to observe many different species of animals and plants there. Moreover, through the area of commune, flow Plonka river and Nitka river, and the riverside areas are practically pure. Therefore, great opportunities for the development of tourism and the farm tourism exist.

Few buildings resembling our history, tradition and culture survived to this day. Among preserved buildings it is worth to mention: manor house in the park and manorial complex in Grodek, probably built in the 2nd half of 19th century. Wooden building, single-storey set on the high foundation eliminating inequalities of the area; St. Joseph parish church in Klukowo, built in years 1833-1835. It is built of stone, pargeted on foundations of stone joints. The Resurection of Christ parish church in Kuczyn, built in years 1888-1893. Built of bricks. The tower covered with pointed helmet and the parish church of the Birth of the Blessed Virgin Mary in Wyszonki Koscielne built in years 1904-1912 in neo-gothic style.

Characteristic for the north-east Poland richness in the scope of cultural diversity results from the ethnic diversity of settlement, waged wars, developing cities, towns and country areas. A distinguish feature of this region was petty nobility settlement which formed specific culture. It also made an impact to the commune of Klukowo in the scope of local culture. Cultural needs of the residents are asured by

the Commune Centre of Culture, where one has the opportunity to use sports equipment and games. Residents participate in special-interest groups. Cultural events and recreation and entertainment events are organised annualy. Senior Citizens' Club works perfectly by the Commune Centre of Culture and its members spend their time on meetings and trips. Moreover, there is also a Christmas Carol group „Podlasie" which has performed for many years on different stages. Commune Centre of Culture also includes the Public Library in Klukowo along with the library branches in Kuczyn and Wyszonki Koscielne.

The education in the municipality of Klukowo takes place in four primary schools in the following locations: Luniewo Male, Wyszonki Koscielne, Klukowo and Kuczyn. By the Commission of National Education Primary School in Klukowo there is a multifunctional pitch built within the framework of the programme „My pitch - Orlik 2012".

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

GMINA

KOŁAKI KOŚCIELNE

GMINA
Kołaki Kościelne

GMINA
KOŁAKI KOŚCIELNE

Kołaki Kościelne to gmina położona w malowniczej, zachodniej części województwa podlaskiego w powiecie zambrowskim. W skład Gminy wchodzą 24 sołectwa. Jest to gmina typowo rolnicza z nowoczesnymi gospodarstwami ukierunkowanymi na hodowlę bydła mlecznego. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 8 Warszawa-Białystok z pętlą zjazdową Gosie. Obecnie w bliskiej lokalizacji pętli przygotowywany jest plan zagospodarowania przestrzennego, w celu stworzenia terenów inwestycyjnych. Położenie gminy zapewnia również łatwy dojazd zarówno do Białegostoku oraz Warszawy, jak i do największych okolicznych miast - Zambrowa, Łomży i Wysokiego Mazowieckiego. Przez gminę przebiega również reaktywowana linia kolejowa nr 36 Ostrołęka- Łapy.

Centralną miejscowością w gminie są Kołaki Kościelne, gdzie znajduje się siedziba Urzędu Gminy i najważniejsze instytucje. Obecnie funkcję Wójta Gminy Kołaki Kościelne już drugą kadencję sprawuje Pan Sylwester Jaworowski. W Kołakach Kościelnych mieści się również Szkoła Podstawowa im. Abp. Romualda Jałbrzykowskiego z salą gimnastyczna i boiskiem, oraz przyległa remiza Ochotniczej Straży Pożarnej i świetlica wiejska. Na uwagę zasługuje Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z 1834 roku, który

wpisany jest do rejestru zabytków.

Historia terenów gminy Kołaki Kościelne przeplata się z działaniami wojennymi. W Gminie Kołaki Kościelne znajdują się miejsca pamięci narodowej, takie jak pomnik pacyfikacji mieszkańców w miejscowości Czarnowo-Undy z 1944 roku, mogiła żołnierzy z 1920 roku we wsi Wróble-Arciszewo, mogiła marynarzy z 1920 na cmentarzu parafialnym w Kołakach Kościelnych, mogiła wojenna żołnierzy z 1920 r. w Saniach-Dąb oraz mogiła zbiorowa ludności żydowskiej z 1941 roku w Gosiach Dużych.

Z terenu gminy Kołaki Kościelne pochodzi wiele znamienitych osób, m.in.: abp Romuald Jałbrzykowski (1876-1955)- metropolita wileński, urodzony w Kołakach Kościelnych, Jerzy Wiśniewski (1928-1983) – wybitny polski historyk oraz ks. Kazimierz Hamerszmit (1916-1966) – duchowny, więzień obozu koncentracyjnego, który obecnie jest na etapie beatyfikacji.

Obecne władze gminy podejmują wiele działań zmierzających do poprawy infrastruktury. Jednym z zadań priorytetowych jest ochrona środowiska. Dzięki funduszom UE w ostatnich pięciu latach na terenie całej gminy powstały przydomowe biologiczne oczyszczalnie ścieków, instalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy 93,6 kW oraz systemy kolektorów słonecznych na indywidualnych budynkach mieszkalnych.

W 2018 r. w ramach dotacji unijnych odnowiono i docieplono budynek Urzędu Gminy Kołaki Kościelne wraz z montażem pompy ciepła i kolektorów słonecznych, co znacząco zredukowało koszty utrzymania budynku.

Gmina Kołaki Kościelne przywiązuje wielką wagę do krzewienia kultury. Corocznie 2 maja organizowany jest Dzień Flagi RP. 1 czerwca organizowane są obchody Dnia Dziecka oraz Dnia Rodziny. Obchodzony jest również Dzień Seniora oraz „Złote Gody". Gmina patronuje też okolicznościowym zawodom sportowym. W ramach Odpustu Parafialnego przypadającego 15 sierpnia, organizowane są Dożynki, których znakiem rozpoznawczym są przynoszone do poświęcenia przez mieszkańców bukiety dziękczynne z plonów. Ciekawą ofertę kulturalną stanowią również gminne plenery rzeźbiarskie oraz malarskie. Ofertę sportowo-rekreacyjną dopełnia natomiast zewnętrzna siłownia i boisko do piłki plażowej w Kołakach Kościelnych oraz grupy rowerowe.

Gmina Kołaki Kościelne w dalszym stopniu chce się rozwijać wykorzystując odnawialne źródła energii, jako miejsce ekologiczne i przyjazne do wypoczynku. Dodatkowo władzom samorządowym zależy na przyciągnięciu inwestorów i stworzeniu terenów pod działalność usługowo-handlową lub nieuciążliwą wytwórczą.

THE COMMUNE OF **KOŁAKI KOŚCIELNE**

The comune of Kołaki Kościelne is located in picturesque west part of the Podlaskie Voivodeship, in the Zambrów district. It consists of 24 village administration units. It is a typically agricultural commune with modern farmsteads oriented towards dairy farming. A national road S8 Warsaw - Bialystok with a slip road to Gosie runs across the area of the commune. Spatial development plan is currently being prepared in close vicinity of the slip road, in order to create investment areas. The location of the commune allows easy access to cities as Bialystok and Warsaw, and to local towns and cities - Zambrow, Lomza and Wysokie Mazowieckie.

Re-established railway line no. 36 Ostroleka - Lapy also runs across the commune.

The central location in the commune is Kołaki Kościelne, where the Commune Office and the most important institutions have its seat.Currently the village head is Sylwester Jaworowski who governs this post the second tenure. In Kołaki Kościelne, there is also the Archbishop Romuald Jalbrzykowski Primary School along with sports hall and football pitch, as well as the adjoining building of Voluntary Fire Brigade and village community room. Noteworthy is also the Church of the Assumption of Mary from 1834, which is enlisted in the register of monuments.

History of the area of commune of Kołaki Kościelne interwinds with the warfare. In the commune, there are national memorials such as pacification of inhabitants monument in Czarnowo Undy from 1944. Grave of soldiers from 1920 in the village Wroble-Arciszewo, grave of sailors from 1920 in the parish cemetery in Kolaki Koscielne, war grave of soldiers from 1920 in Sanie-Dąb and mass grave of Jewish people from 1941 in Gosie Duże.

Many notable persons come from the area of the commune of Kołaki Kościelne, among others: Archbishop Romuald Jalbrzykowski (1876-1955) Vilnius metropolitan, born in Kołaki Kościelne, Jerzy Wisniewski (1928-1983) - the outstanding Polish historian and Rev. Kazimierz Hamerszmit (1916-1966) - cleric, inmate of a concentration camp which person is currently at the stage of beatification.

Current authorities of the commune undertake many actions aimed at the infrastructure improvement. Environmental protection is one of priority tasks. Biological wastewater treatments, PV installations of the

total power of 93.6 kW and solar collectors systems on individual residential buildings were made thanks to the EU grants in the last five years in the entire commune. In the frames of EU subsidies, the building of the Municipal Office in Kolaki Koscielne was renovated and insulated along with the assembly of heat pump and solar interceptors, what considerably reduced the costs of the maintenance.

The commune of Kolaki Koscielne pays special attention to dissemination of culture. Every year, on the 2nd May, the Polish Republic Flag Day is organised. On the 1st June, the Children's Day and Family Day are organised. Senior's Day and „Golden Jubilee" are also celebrated. The commune is the patron of occasional sports events. Harvest Festival is organised within the frames of Church Fair on 15th April and thanksgiving bouquets of crops brought by the residents are its signature. Open air painting and sculpting is also an interesting cultural offer. Outdoor gym, beach ball pitch and bikes complete the sports and recreational offer.

The commune of Kolaki Koscielne still wants to develop, using the renewable energy sources, as an ecological and friendly place to rest. Additionally self-government authorities want to attract investors and create areas for service and trade activity or unburdensome manufacturing.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie"

GMINA

KULESZE KOŚCIELNE

GMINA
KULESZE KOŚCIELNE

Kulesze Kościelne *to gmina położona w zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie wysokomazowieckim. Teren gminy przecina linia kolejowa Łapy – Ostrołęka. Sąsiedztwo gminy okalają drogi krajowe S8 (Białystok – Warszawa), nr 66 (Zambrów – Połowce) i wojewódzkie nr 678 (Białystok – Wysokie Mazowieckie) i nr 671 (Sokoły – Sokolany).*

Siedzibą gminy są Kulesze Kościelne, w średniowieczu zwane Rokitnicą, tak jak rzeczka przepływająca przez miejscowość. Parafię rzymskokatolicką erygowano tutaj w 1493 r. Na terenie gminy znajdują się 32 sołectwa. Zamieszkują je głównie potomkowie drobnej szlachty z pogranicza mazowiecko-podlaskiego.

Gmina jest typowo rolnicza, z rozwiniętą hodowlą bydła mlecznego i wysokotowarową produkcją mleka. Duży udział w hodowli ma też trzoda chlewna. Pola obsiewane są najczęściej żytem, pszenicą i owsem. Uprawia się również rośliny pastewne, kukurydzę, ziemniaki. Funkcjonują różne usługi i handel na potrzeby lokalne.

W Kuleszach Kościelnych utworzono Centrum Kulturalno-Edukacyjnego Wsi, przy którym działają zespół muzyczny „Rokietnica", Koło Gospodyń Wiejskich „Kulesianki", Klub Seniora i inne. Ochotnicza Straż Pożarna w Kuleszach Kościelnych jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Całokształt działalności oświatowej przypisany jest do Szkoły Podstawowej wraz z punktem przedszkolnym. W centrum miejscowości gminnej zagospodarowano plac na cele rekreacyjne. Zbiorniki wodne są we wsiach Kalinowo-

Solki, Wnory-Wiechy, Kalinowo Stare, Faszcze i Czarnowo-Biki. W miejscowościach Kalinowo-Solki oraz Nowe Wykno wybudowano boiska sportowe. W Kuleszach Kościelnych, Nowym Wyknie, Starym Wyknie i Chojane-Pawłowiętach utworzono place zabaw.

W centrum Kulesz Kościelnych stoi murowany neogotycki kościół parafialny, wybudowany w latach 1911-1926, według projektu Józefa Piusa Dziekońskiego. Wewnątrz, z wcześniejszej świątyni zachowała się szesnastowieczna płaskorzeźba „Małej Świętej Rodziny". Obok kościoła stoi modrzewiowa plebania z 1874 r. Między wsiami Stare Grodzkie a Wnory-Wypychy, w pobliżu rzeki Rokitnica, zachowane jest duże grodzisko wczesnośredniowieczne. Ciekawostkę stanowi fakt, że co szósty mieszkaniec gminy nosi nazwisko Kulesza.

We wsi Leśniewo-Niedźwiedź znajduje się sala bankietowa. W miejscowości Nowe Grodzkie funkcjonuje świetlica wiejska. Poza tym na terenie gminy są Bar u GIERAŁTA w Kuleszach Kościelnych oraz Klub „Scorpio" we Wnorach-Wiechach.

THE COMMUNE OF **KULESZE KOSCIELNE**

The commune of Kulesze Koscielne is located in the west part of the Podlaskie Voivodeship, in the Wysokie Mazowieckie district. A railway line Lapy - Ostroleka run across the area of commune. The neighbourhood of the location is surrounded by the national roads S8 (Bialystok - Warsaw), no. 66 (Zambrow - Polowce) and provincial no. 678 (Bialystok - Wysokie Mazowieckie) and no. 671 (Sokoly - Sokolany).

The main seat of the commune is Kulesze Koscielne, in the Middle Ages called Rokitnica, the same as the small river flowing through the village. Roman Catholic parish was founded here in 1493. The commune consists of 32 village administration units. They are inhabitated mainly by the descendants of the small gentry from the Mazovian and Podlasie borderland. It is a typically agricultural commune,

with the developed dairy farming and huge commodity milk production. Swine also plays a big part in animal breeding. The fields are mainly sown with rye, wheat and oat. Fodder plants, maize, potatoes are also planted. Various services and trade operate for local needs.

In Kulesze Koscielne a Cultural and Educational Village Centre was built. Music group „Rokietnica", the farmer's wives' association „Kulesianki", Senior's Club and others work at this community centre. Voluntary Fire Brigade is included in National Emergency and Fire System. Educational lifetime achievement is assigned to Primary School and pre-school unit. In the centre of the location, a square was developed for recreational purposes. Reservoirs are located in villages Kalinowo-Solki, Wnory-Wiechy, Kalinowo Stare, Faszcze and Czarnowo-Biki. Football pitches were made in Kalinowo-Solki and Nowe Wykno. Playgrounds were created In Kulesze Koscielne, Nowe Wykno, Stare Wykno and Chojane-Pawlowieta.

A neo-gothic parish church is located in the centre of Kulesze Koscielne. It was built in 1911-1926

according to a design of Józef Pius Dziekoński. Inside, from the former temple, a sixteenth-century low relief of the „Small Holy Family" preserved. There is a larch presbytery from 1874 next to the church. Between the villages Stare Grodzkie and Wnory-Wypychy, in the vicinity of the Rokitnica river, a big early medieval settlement is kept. An interesting fact is that every sixth resident of the commune bears the name Kulesza.

There is a banquet hall in Lesniewo-Niedzwiedz and a village community room in Nowe Grodzkie. Apart from that, there is also a bar „U Gieralta" in Kulesze Koscielne and Club „Scorpio" in Wnory-Wiechy.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

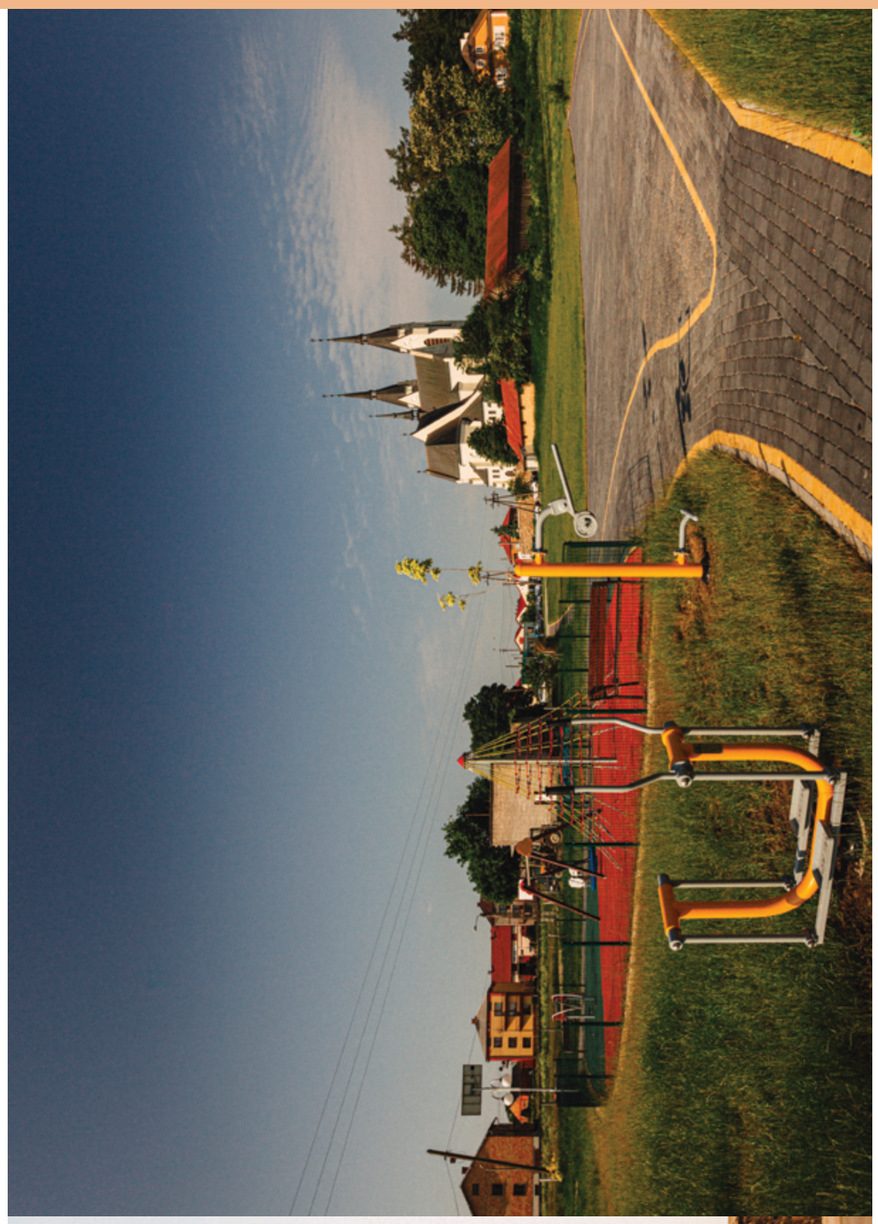

GMINA
NOWE PIEKUTY

GMINA
NOWE PIEKUTY

Piekuty jako gmina została utworzona w końcu 1867 roku. Faktyczne jej funkcjonowanie rozpoczęło się od początku 1868 roku, Gmina liczy 150 lat.
W 1955 roku z gminy Piekuty Nowe utworzono pięć gromadzkich rad narodowych z siedzibą w: Piekutach, Jabłoni Kościelnej, Stokowisku, Wylinach Rusi i Hodyszewie. Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku uchwałą z 9 grudnia 1972 roku, z dniem 1 stycznia 1973 roku utworzyła gminę Nowe Piekuty (zamiast Piekuty Nowe). Gmina, która ponownie skupiła większość obszaru wspomnianych gromad, w swych granicach istnieje do dzisiaj.

Gmina zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części województwa podlaskiego W skład gminy wchodzi 35 miejscowości wiejskich czyli sołectw.

Gmina Nowe Piekuty jest gminą o charakterze rolniczym. W ogólnej powierzchni gminy użytki rolne zajmują ponad 78%, z czego niemal 66% stanowią grunty orne. Dominującą dziedziną działalności rolniczej jest produkcja mleka. Gospodarstwa mleczarskie stanowią 80% wszystkich gospodarstw.
Dzieci z terenu gminy uczęszczają do dwóch Szkół Podstawowych i przedszkoli w Nowych Piekutach i Jabłoni Kościelnej. Wybudowano dwa kompleksy sportowe, w Jabłoni Kościelnej i Nowych Piekutach w ramach programu „Moje Boisko ORLIK 2012" oraz dwie sale gimnastyczne – wszyscy mieszkańcy mogą korzystać z nich nieodpłatnie. W Kostrach Noskach od 1 lipca 2017 roku funkcjonuje Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy „Przystań" prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa.

Przez teren gminy przebiega dwutorowa linia kolejowa znaczenia międzynarodowego relacji Grodno – Białystok – Warszawa – Berlin. Jest to odcinek historycznej linii kolejowej, łącząc od 1862r. Warszawę z Petersburgiem.

Piętno II wojny światowej upamiętniają kaplica ofiar zbrodni hitlerowskiej we wsi Krasowo Częstki gdzie w nocy z 16 na 17 lipca 1943 roku dokonano mordu 258 mieszkańców. Zbiorowa mogiła ofiar pacyfikacji we wsi Jabłoń Dobki upamiętnia tragiczne wydarzenia z 8 marca 1944 roku, gdzie żywcem spalono i zamordowano 93 osoby. Pomnik pomordowanych mieszkańcówów wsi Skłody Borowe przypomina nam o tragedii jej mieszkańców, gdzie 11 sierpnia 1944 roku Niemcy zamordowali 21 osób.

Przy Świątyni w Nowych Piekutach znajduje się grota Matki Bożej z wmurowaną tablicą upamiętniającą ponad 200 mieszkańców Gminy wywiezionych na Syberię w roku 1940 i 1941. Na terenie gminy istnieje 7 cmentarzy wojennych z okresu I i II wojny światowej. Pochowani są w nich żołnierze niemieccy i rosyjscy.

Ochroną zdrowia zajmują się dwa Ośrodki Zdrowia w Jabłoni Kościelnej i Łopieniu Jeżach i Nowych Piekutach.

Na terenie Gminy Nowe Piekuty swoją działalność prowadzi Stowarzyszenie Grupy Rekonstrukcji Historycznej im. Brygady Kawalerii „Plis". Jest to grupa przyjaciół, miłośników historii, koni i militariów.
Z początkiem roku 2016 swoją działalność rozpoczął Gminny Ośrodek Kultury w Nowych Piekutach w skład którego wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna.

W gminie Nowe Piekuty istnieją 3 Parafie Rzymsko – Katolickie. Parafia Jabłoń Kościelna pw. Św. Ap. Piotra i Pawła została erygowana w 1493 r. ale już w 1480 roku był w Jabłoni drewniany kościół.

Od 1868 wierni gromadzą się w obecnym murowanym kościele parafialnym.

Parafia Nowe Piekuty pw. Św. Kazimierza istnieje od 1807r. Powstała w związku z ustanowieniem granicy pomiędzy Cesarstwem Rosyjskim a Królestwem Polskim. W historii miejscowości istniało kilka drewnianych świątyń, obecna murowana została konsekrowana w 1975 roku. Najcenniejszym skarbem Gminy jest Sanktuarium Matki Bożej Pojednania – Królowej Podlasia w Hodyszewie. Kościół został wybudowany w 1938r. Znajdujący się w nim cudowny wizerunek Maryi od kilku setek lat przyciąga tysiące wiernych.
Tuż obok Sanktuarium znajduje się prowadzony przez księży Pallotynów Ośrodek Ojczyzna – miejsce spotkań rekolekcyjnych i odpoczynku gości z Polski i zagranicy.

W odległości kilkuset metrów od Sanktuarium znajduje się słynna Krynica - miejsce w którym, jak mówi legenda, pracującemu w polu rolnikowi objawiła się Matka Boża oraz drewniany kościółek z 1881 roku.

THE COMMUNE OF **NOWE PIEKUTY**

The commune of Piekuty was founded in the end of 1867. It started to function properly from the beginning of 1868, the commune is 150 years old. In 1955, five community-based national councils were created from the commune of Piekuty with the registered office in: Piekuty, Jablon Koscielna, Stokowisko, Wyliny Rus and Hodyszewo. Provincial national council in Bialystok with resolution from 9 December 1972, on the day of 1st January 1973, created the commune of Nowe Piekuty (instead of Piekuty Nowe). Commune which again concentrated the majority of the area of mentioned councils, exists in its borders to this day.

The commune is located in the south west part of the Podlaskie Voivodeship. It consists of 35 village administration units.

Commune of Nowe Piekuty is location of agricultural character. In its total area the farmlands constitute over 78%, out of which arable lands constitute almost 66%. Milk production is dominating field of the agricultural activity. Dairy farms constitute 80% of all farmsteads.

Children from the area of commune attend to two primary schools and nursery schools in Nowe Piekuty and Jablon Koscielna. Two sports centres were built, in Jablon Koscielna and in Nowe Piekuty in frameworks of the programme „My Pitch ORLIK 2012" and two gyms - all residents can use them free of charge. Residential placement „Przystań" led by Association „Szansa" has been operating in Kostry Noski since 1 July 2017.

Double-track railway line of international meaning Grodno - Bialystok - Warsaw - Berlin runs across the area of the commune. It is a section of historical railway line, which has been connecting Warsaw and Petersburg since 1862.

Chapel of victims of Nazi crime in Krasowo Czestki, commemorates the stigma of World War II. Back then, 258 residents were killed at night from 16 to 17 July 1943. A mass grave of victims of the pacification in Jablon Dobki commemorates tragic events from 8 March 1944, when 93 persons were burnt alive and murdered. Monument of killed residents in village Sklody Borowe reminds us of the tragedy of its residents, when Germans murdered 21 persons on 11 August 1944.

By the Temple in Nowe Piekuty, there is cave of the Mother of God with embedded board commemorating over 200 residents of the commune taken away to Siberia in 1940 and 1941.

In the area of commune, there are seven war cemeteries from the times of World War II. German and Russian soldiers were burried in them.

Two health centres in Jablon Koscielna and Lopien Jeze and Nowe Piekuty deal with the health care.

Group of Historical Reconstruction of Cavalry Brigade „Plis" operates in the area of the commune of Nowe Piekuty „. It is a group of friends, enthusiasts of history, horses and militaria.

With the beginning of 2016, a Commune Centre of Culture began its activity in Nowe Piekuty. Commune Public Library is part of this centre.

In the commune of Nowe Piekuty, there are three roman catholics parishes. Parish in Jablon Koscielna of St. Peter and Paul the Apostles, founded in 1493. But earlier in 1480 there was a wooden church in Jablon Koscielna. Since 1868 catholics have been gathering in the current, built of stone, parish church.

Parish Nowe Piekuty of St. Kazimierz exists since 1807. It was founded in relation to establishing border between the Russian Empire and the Kingdom of Poland. A few wooden temples existed in the history of the village, current - built of stone - was consecrated in 1975. A Sanctuary of the Mother of God of Reconciliation - Queen of Podlasie in Hodyszewo is the most precious treasure of the municipality . The church was built in 1938. Miraculous image of Holy Mary has attracted thousands of faithfull ones for hundreds of years. Right next to the Sanctuary, there is a Centre „Ojczyzna" (Homeland) run by Pallottine priests - place of retreat meetings and rest for quest from Poland and foreign countries.

In the distance of a few hundred metres from the Sanctuary, there is a famous Spring - place in which, as the legend says, Mother of God and a small, wooden church from 1881 manifested itself to a farmer.

SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANA PAWŁA II
W JABŁONI KOŚCIELNEJ

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

GMINA RUDKA

GMINA
RUDKA

***Rudka** jest jedną z najmniejszych gmin w województwie podlaskim. Położona jest w południowo-zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie bielskim. Przez Gminę przebiega droga wojewódzka nr 681, stanowiąca najkrótszy trakt z centrum kraju do Białowieskiego Parku Narodowego. Głównym ośrodkiem gminy oraz centrum życia gospodarczego i społecznego okolicznych mieszkańców jest wieś Rudka zamieszkała przez 1152 osoby.*

Rudka jest gminą typowo rolniczą. Większość gruntów stanowią użytki rolne i grunty orne. Dominują małe i średnie gospodarstwa rolne. Do największych pracodawców należą Nadleśnictwo Rudka, Urząd Gminy Rudka, miejscowe szkoły, a także zakład produkujący znicze w Olendach. Na terenie gminy jest zarejestrowanych 67 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Do wszystkich miejscowości na terenie gminy jest doprowadzony wodociąg i kanalizacja. W 2011 roku zmodernizowano oczyszczalnię ścieków obsługującą cały teren gminy. W 2018 roku przy współudziale środków unijnych została zmodernizowana licząca już kilkadziesiąt lat stacja uzdatniania wody. Sukcesywnie remontowane są drogi gminne, w tym drogi dojazdowe do gruntów rolnych.

O walorach przyrodniczo-turystycznych gminy stanowią przede wszystkim lasy, które zajmują 41% jej powierzchni. Można w nich spotkać chronione gatunki zwierząt, roślin oraz całe bogactwo runa leśnego. O dobry stan miejscowych lasów dba Nadleśnictwo Rudka, przy siedzibie którego zorganizowano Ośrodek edukacyjno-informacyjny oraz ścieżkę edukacyjną. Ośrodek obejmuje aranżacje: Mini-arboretum – ogrody: światła, cienia, barw, smaku, zapachów oraz działytematyczne: ochrona lasu, hodowla lasu, pożytki leśne, turystyka.

W Rudce warto zobaczyć również cenne zabytki: zespół pałacowy - dawniej należący rodów Ossolińskich i Potockich wraz z parkiem z XVIII wieku (obecnie siedziba Zespołu Szkół CKR im. ks. Kluka w Rudce), Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej z XVIII w., zajazd – dawną leśniczówkę z XIX wieku, kapliczkę z drewnianą figurą św. Floriana z XVIII w.

W Rudce funkcjonuje szkoła ponadpodstawowa – znany w regionie Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. ks. Kluka, który kształci w zawodach technik rolnik, technik żywienia, technik

agrobiznesu, technik turystyki wiejskiej, a także Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II. W strukturze szkoły podstawowej znajdują się również oddziały przedszkolne, do których mogą uczęszczać dzieci już od 3 roku życia. Szkoła posiada niezbędne zaplecze: stołówkę, halę sportową, siłownię, pracownię komputerową, plac zabaw dla najmłodszych dzieci. Obok szkoły znajduje się kompleks boisk sportowych „Orlik", wybudowany w 2011 roku na których organizowane są zajęcia sportowe.

W gminie organizowane są imprezy sportowo-rekreacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W czerwcu odbywa się festyn „Powitanie lata u Ossolińskich" współorganizowany przez Urząd Gminy, Zespół Szkół CKR im. K. Kluka oraz Szkołę Podstawową w Rudce i Nadleśnictwo Rudka. Cyklicznie, również przy współudziale lokalnych instytucji i organizacji odbywają się uroczystości integrujące mieszkańców gminy: Dzień Babci i Dziadka, Gminny Dzień Kobiet, Dzień Matki, turnieje sportowe: piłki halowej, siatkowej czy tenisa stołowego. Corocznie uroczyście odznaczane są pary z 50-letnim pożyciem małżeńskim.

W latach 2009-2013, dzięki pozyskaniu środków unijnych wyremontowano świetlice wiejskie w Rudce, Karpiu, Olendach, Niemyjach-Ząbkach oraz Kocach Borowych, służące integracji lokalnej społeczności. Prężnie działa jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W 2019 roku wznowiły działalność koła gospodyń wiejskich w Rudce, Olendach, Karpiu, Kocach Borowych i Niemyjach-Ząbkach.

THE COMMUNE OF **RUDKA**

Commune Rudka is one of the smallest communes in the Podlaskie Voivodeship. It is located in the south west part of the Podlasie Voivodeship, in the Bielsk Podlaski district. Province road no. 681 runs across the commune and it is the shortest route from the centre of the country to Białowieża National Park. The main centre of the commune as well as the centre of economic and social life of the local residents, is Rudka village settled by 1152 people.

Rudka is a typically agricultural commune. Farmlands and arable lands constitute the majority of lands. Small and medium-sized agricultural farmsteads dominate. The biggest employers in the commune are: Rudka Forestry Management, Rudka Commune Office, local schools and the factory in Olendy producing votive candles. There are 67 registered entities running business activity in the area of the commune.

Water supply system and a sewage system is installed to all locations in the commune. In 2011, sewage treatment plant supporting the entire area of the commune was modernised. In 2018, with support of EU subsidies, a few decades old water treatment plant was modernised. Commune roads are renovated successively, including access roads to agricultural lands.

Forests represent the most important natural and tourist values of the commune. They constitute 41% of its area. One can encounter there protected species of animals, plants and the entire variety of groundcover. Rudka Forestry Management take care of local woodlands. Educational and information centre and educational path was formed by the RF Management. The centre includes arrangements: Mini-arboretum - gardens: of light, shadow, colours, taste, smells and thematical departments: forest protection, silviculture, forest benefits, tourism.

Rudka it is also worthwhile seeing valuable monuments: palace complex - once belonged to Ossoliński and Potocki lines along with the park from the 18th century (currently the seat of School Complex Center of Agricultural Eductaion of rev. Krzysztof Kluk in Rudka), church of the Holy Trinity from the 18th century, the inn - once a forester's lodge from the 19th century, shrine with the wooden figurine of St. Florian from the 18th century.

A secondary school - known in region School Complex Centre of Agricultural Education of rev. Krzysztof Kluk teaches proffessions such as : farmer technician, nutrition technician, agribusiness technician and technician of country tourism. Apart from that, there is also John Paul II Primary School. In the structure of the Primary School, there are also pre-school departments to which children from

the age of 3 can attend. The school has an essential back: canteen, sports hall, gym, computer room and playground for the youngest children. By the school, there is a complex of pitches „Orlik" built in 2011 on which sports classes are organised.

Sports and recreational events for children and adults are organised in the commune. In June, there is a feast „Welcoming the summer at Ossolinski" co-organized by the Commune Office, School Complex Center of Agricultural Eductaion of rev. Krzysztof Kluk, Primary School in Rudka and Rudka Forestry Management. Cyclically, also with the participation of local institutions and organizations, ceremonies integrating residents of the commune are held: Grandaparents Day, Women's Day, Mother's Day, sports tournaments of futsal, volleyball or table tennis. Couples with 50-year marital relationship are solemnly distinguish every year.

Village community rooms in Rudka, Karp, Olendy, Niemyje-Zabki and Koce Borowe were renovated in years 2009-2013 thanks to the EU grants. They serve the integration of local community.

Voluntary Fire Brigade which belongs to National Emergency and Fire System operate actively. Farmer's wives' associations in Rudka, Olendy, Karp, Koce Borowe and Niemyje Ząbki resumed their activity in Rudce in 2019.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

GMINA
RUTKI

GMINA
RUTKI

***Rutki** to gmina położona w zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie zambrowskim. Przez gminę przebiegają drogi: krajowa S8 (Białystok – Warszawa) i wojewódzka nr 679 (Mężenin – Łomża). Północno-zachodnia granica tej jednostki administracyjnej styka się z rzeką Narew i drogą krajową 64 (Piątnica – Jeżewo). W skład gminy wchodzi 46 miejscowości, w tym 41 sołectw. Siedzibą lokalnych władz są Rutki-Kossaki.*

Rutki-Kossaki to miejscowość o średniowiecznej metryce. Przed wiekami były własnością Rutkowskich, Mężeńskich, Opackich. Od 1760 r. posiadały prawa miejskie, ale po rozbiorach utraciły je. Przy dawnym rynku znajduje się zabytkowy kościół murowany z 2 połowy XVI w. (przebudowany). W ołtarzu głównym jest obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z XVII w.

Przy kościele dość oryginalna dzwonnica bramna. Parafia wchodzi w skład dekanatu zambrowskiego w diecezji łomżyńskiej. Dobra Grądy Woniecko w XIX w, stanowiły własność rodu Czartoryskich. Od 1999 r. jest tutaj parafia. W Mężeninie znajduje się pomnik powstańców z 1863 r. W Rutkach funkcjonowała gmina żydowska. Zachowała się synagoga z XIX/XX w. W okresie międzywojennym ze względu na unikalne warunki przyrodnicze, miejscowość traktowano jako uzdrowisko. W czasie II wojny światowej okupanci wymordowali Żydów i spacyfikowali część wsi Rutki-Stary Tartak. W Mężeninie znajduje się mogiła zamordowanych przez Niemców mieszkańców wsi Rutki, Dębniki i Ożary.

Zasadniczo osadnictwo skupione jest w południowej części gminy. Dominuje zabudowa zagrodowa. Podstawą gospodarki rolnej jest produkcja mleka, hodowla bydła i trzody. Lokalne potrzeby zabezpieczają rozwijający się drobny handel i usługi. Na północ od Rutek, na okolicznych wzgórzach, eksploatowane są złoża piasku i żwirów.

W północnej części gminy utworzono dwa rezerwaty przyrody ze stanowiskami rzadkich roślin: Bagno Wizna I – chroniący fragment torfowiska niskiego w Dolinie Narwi; Bagno Wizna II – chroniący torfowiska wysokie.

Wyznaczono Obszar Natura 2000 o pow. 8 010,9 ha, w ramach którego istnieje specjalny teren ochrony siedlisk i ochrony ptaków – Ostoja Biebrzańska. Częściowo gminę obejmuje Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, o unikatowych walorach przyrodniczych. Przez gminę przebiega szlak rowerowy Green Velo, łączący się bezpośrednio ze szlakami rowerowymi w gminach Łomża, Wizna, Zawady i Piątnica.

W siedzibie gminy znajduje się Dom Kultury, który organizuje szereg imprez. Każdego roku w pierwszą niedzielę lipca organizowany jest festyn „Dzień Rodziny". W gminie funkcjonują szkoły podstawowe w Rutkach-Kossakach (z halą sportową, 2 boiskami), Grądach-Woniecku i Kołomyi. Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Rutkach-Kossakach wchodzi w skład Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Ponadto OSP działają w Grądach-Woniecku, Kalinówce-Basi, Kołomyjce i Ożarach-Wielkich.

THE COMMUNE OF **RUTKI**

The Rutki commune is located in the western part of the Podlaskie Voivodeship, in the Zambrów district. The following roads pass through the commune: a national S8 (Białystok - Warsaw) and a provincial road no. 679 (Mężenin - Łomża). The north-western border of this administrative unit is contiguous with the Narew river and a national road 64 (Piątnica - Jeżewo). The commune consists of 46 localities, including 41 villages. The adobe of local authorities is located in Rutki-Kossaki.

Rutki-Kossaki is a town of medieval origins. It was onced owned by the families Rutkowski, Mężeński and Opacki. In 1760, it was granted the city rights, but following the Partitions of Poland it lost them.

At the former market, there is a historic stone church from the mid-sixteenth century (rebuilt). In a main altar of the church, there is a picture of the Mother of God with the Child from the 17th century. It's possible to find an original gate bell tower near the church, A parish has been here since 1999. The parish is a part of the Zambrów deanery in the Łomża diocese. The landed estates of Grądy Woniecko were owned by the Czartoryski family in the nineteenth century. In Mężenin, there is a monument of insurgents from 1863. In Rutki there was a Jewish commune. A synagogue from the 19th / 20th century is well preserved. In the interwar period, due to the unique natural conditions, the town was treated as a health resort. During World War II, the occupants murdered Jews and pacified the part of a village Rutki-Stary Tartak. In Mężenin, there is a grave of inhabitants of villages Rutki, Dębniki and Ożary, murdered by the Germans.

Basically, the rural settlement is concentrated in the southern part of the commune. The smallholding sites predominate.

The basis of agricultural economy is the production of milk, cattle and pigs. Local needs are secured by growing small trade and services. To the north of Rutki, on the surrounding hills, the deposits of sand and gravel are being exploited. In the northern part of the commune two nature reserves with the sites of rare plants were established: the Bagno Wizna I - protecting a part of low bog in the Narew Valley; the Bagno Wizna II - protecting high bogs. The Natura 2000 was designated there, with an area of 8 010.9 ha under which there is a special area of habitat protection and bird protection - Ostoja Biebrzańska. The commune includes, in part, the Łomża Landscape Park of the Narew Valley, with unique natural qualities. The Green Velo cycling route passes through the commune, connecting directly with the cycle routes in communes Łomża, Wizna, Zawady and Piątnica.

In the seat of the commune there is a Culture House which organizes a number of events. Every year on the first Sunday of July, the „Family Day" festival is organized. In the commune there are primary schools in Rutki-Kossaki (with a sports hall, and also 2 sports grounds), Grądy-Woniecko and Kołomyja. The unit of a Volunteer Fire Brigade in Rutki-Kossaki is a part of the National Fire and Rescue System. In addition, the VFBs also operate in Grądy-Woniecko, Kalinówka-Basie, Kołomyjka and Ożary-Wielkie.

MIASTO I GMINA
SZEPIETOWO

MIASTO I GMINA **SZEPIETOWO**

Szepietowo jest gminą leżącą w południowo-zachodniej części województwa podlaskiego przy szlaku kolejowym Warszawa – Białystok oraz przy drodze krajowej Nr 66 Zambrów – Połowce (granica z Białorusią). Dogodny dojazd umożliwia łatwość komunikacji nawet z odległymi miastami. Teren, na którym znajduje się gmina stanowi pogranicze Mazowsza i Podlasia.

„Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich" z 1890 r. podaje, że wieś Szepietowo istniała już w XVI wieku. W owych czasach mieszcząca się w powiecie mazowieckim Gmina Szepietowo składała się z kilku wsi i folwarków. W okresie zaborów, na linii kolejowej Warszawa – Petersburg znajdowała się stacja „Szepietówka".

Po I Wojnie Światowej powstały pierwsze zakłady pracy, między innymi prywatna cegielnia i instytucje publiczne, takie jak szkoła i poczta. Miejscowe tereny były zasiedlane w sposób zwarty, tworząc osiedla zwane zaściankami. W regionie występują niespotykane na innych terenach Polski tzw. wsie gniazdowe, które charakteryzują się wspólnymi członami nazw i w większości jednakowymi nazwiskami mieszkańców.

Na terenie gminy znajdują się 3 szkoły podstawowe, kino na 180 miejsc oraz Gminny Ośrodek Kultury, który zaspokaja potrzeby kulturalne naszych mieszkańców. W gminie jest dobrze rozwinięte rolnictwo. Czynnikami dominującymi jest dobra jakość gleb, pracowitość oraz innowacyjności rolników, wspieranych przez Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Tutejsza Spółdzielnia Mieszkaniowa dysponuje uzbrojonym terenem pod budownictwo. Gmina posiada dobrą bazę noclegową prowadzoną przez PODR, oraz przez lokalnych przedsiębiorców.

W celu poprawy warunków życia mieszkańców i ułatwienia działalności podmiotom gospodarczym, samorząd terytorialny jako pierwszy w byłym województwie łomżyńskim założył sieć telefoniczną przez powołanego i utworzonego przez gminę niezależnego operatora – PT „Szeptel" S.A., a w późniejszym czasie MNI Telecom S.A.

Gazociąg średniego ciśnienia przebiega na skraju gminy od strony gminy Wysokie Mazowieckie,

obecnie prowadzone są działania w zakresie gazyfikacji gminy. Prowadzone są liczne modernizacje dróg oraz infrastruktury. Podjęto działania mające na celu rewitalizacje dworca PKP oraz przebudowy linii kolejowej wraz z budową dróg dojazdowych.

Miasto Szepietowo otoczone jest kompleksami leśnymi. Z punktu widzenia przyrodniczego, znajdują się tu trzy ciekawe rejony. Dolina rzeki Mień na odcinku Średnica Pawłowięta – Mień, oraz kompleks stawów „Glinianki", który pełni rolę rekreacyjno-wypoczynkową dla mieszkańców miasta, jak również kompleks leśny Wyliny – miejsce występowania rzadkich gatunków roślin. Trasy rowerowe i szklaki turystyczne przebiegające przez Gminę Szepietowo umożliwiają aktywny wypoczynek mieszkańców.

Bliskość Warszawy i granicy państwa powinna być zachętą do inwestowania na naszym terenie oraz nawiązania kontaktów gospodarczych i handlowych z miejscowymi firmami. Gmina poszukuję inwestorów w branży produkcji przemysłowej i przetwórstwa rolnego. W przypadku rentownego i wiarygodnego przedsięwzięcia, polegającego na utworzeniu nowych miejsc pracy władze lokalne są przygotowane do wsparcia jego realizacji, np. poprzez pomoc w pozyskiwaniu terenów inwestycyjnych oraz zwolnienie z podatków dla nowo utworzonych podmiotów itp.

THE TOWN AND COMMUNE OF

SZEPIETOWO

The Szepietowo commune is located in the south west part of the Podlaskie Voivodeship by the railway route Warsaw - Białystok and by the national road no. 66 Zambrów - Połowce (border with Belarus). Convenient access enables the easy communication even with the distant cities. The area of the commune constitutes the borderland of Mazovia and Podlasie.

The „geographical dictionary of the Kingdom of Poland and other Slav countries" from 1890 states, that Szepietowo village already existed in the 16th century. In those days Szepietowo Commune, located in Mazovian district, consisted of a few villages and granges. In the times of seizures, on the railway line Warsaw - Petersburg, there was a station „Szepietówka". After the World War I, first workplaces were built, among others the private brick factory and public institutions, such as school and post office. Local areas were settled in a clenched way, creating settlements called backwaters. In the region, there are unusual so-called nest villages, which are characterized by shared location names and mostly alike residents' surnames.

In the commune, there are 3 primary schools, cinema for 180 seats and a Commune Centre of Culture, which satisfies the cultural needs of our residents. Agricultural is well-developed. Good quality of soil, diligence and farmers' innovations, supported by the Podlasie Centre of Agricultural Advisory Sevices are dominating factors. Local housing cooperative has land improved for construction. The commune has a good tourist accommodation led by Podlasie Centre of Agricultural Advisory Sevices, and by the local entrepreneurs.

In order to improve the living conditions of residents and ease the activity for business entities, local self-government was the first in former Łomża Voivodeship to establish the telephone network by the independent operator appointed and formed by the commune - PT „ Szeptel „ S.A., and later the MNI Telecom S.A.

The gas pipeline of the average pressure runs on the edge of the commune from the side of Municipality of Wysokie Mazowieckie. Actions in the scope of commmune's gasification are currently being run as well as umerous roads and infrastructure modernizations. Actions aimed at revitalizations of the railway station and redevelopment of the railway line along with construction of an access roads was taken.

Town of Szepietowo is surrounded with forest complexes. From a natural point of view, there are three interesting regions. Valley of the river Mień at the section of Średnica Pawłowięta - Mień, and the complex of ponds „Glinianki", is the recreational and holiday base for the residents, as well as the forest complex Wyliny - locations of rare species of plants. Bicycle routes and tourist trails running through the Szepietowo Commune allows the active leisure for residents.

Proximity to Warsaw and to national border should be the incentive to invest in our area and to establish economic and trade relations with local companies. Commune is seeking for investors in the branch of industrial production and agricultural processing. In case of profitable and credible undertaking, consisting in creating new workplaces, local authorities are prepared to support its realization,e.g. by the help in acquiring investment areas and exempting from taxes newly formed subjects etc.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie"

GMINA
SZUMOWO

GMINA
SZUMOWO

***Szumowo** to gmina wiejska w powiecie zambrowskim województwa podlaskiego, przy granicy z województwem mazowieckim. Przebiega przez nią trasa S8 (Białystok-Warszawa). Na terenie gminy jest dział wód dorzeczy dwóch rzek Narwi i Bugu. Siedzibą lokalnych władz jest miejscowość Szumowo, centrum 21 sołectw (20 wsi) gminy.*

Szumowo i okolice to obszar typowo rolniczy. W rodzinnych gospodarstwach rolniczych dominuje uprawa zbóż oraz hodowla trzody chlewnej i bydła mleczno-opasowego. Z pozarolniczej działalności funkcjonują tartaki i drobny handel. W ostatnich latach prężnie rozwija się przemysł wydobywczy. Funkcjonuje kilka zakładów pozyskujących kruszywa naturalne, w tym największy w regionie Zakład Produkcji Kruszyw Sp.j. Rupińscy.

Na terenach powyrobiskowych powstają zbiorniki wodne, które po rekultywacji stanowią doskonałą bazę do rozwoju usług turystyczno-wypoczynkowych.

Teren gminy zamieszkują przede wszystkim potomkowie dawnej drobnej szlachty mazowieckiej. Sieć osadnicza trwa od średniowiecza. W 1449 r. w Szumowie erygowano parafię katolicką. Obecny kościół murowany wniesiono w 1867 r. Parafia należy do dekanatu zambrowskiego w diecezji łomżyńskiej. Do parafii należy kaplica pw. Matki Bożej Anielskiej w Ostrożnem, zbudowana w miejscu objawienia Pana Jezusa jednej z mieszkanek wsi. W to miejsce przybywają liczne pielgrzymki. Na cmentarzu w Szumowie znajduje się pomnik żołnierzy poległych w 1920 i 1939 r. W pobliskim lesie jest Miejsce Pamięci Narodowej – pomnik pamięci zbiorowego mordu dokonanego przez hitlerowców na ludności żydowskiej. W Łętownicy upamiętniono żołnierzy polskich poległych w 1939 r., a w Paproci Dużej żołnierzy, którzy zginęli w walkach z bolszewikami w 1920 r. W pobliżu wsi Głębocz Wielki zachowały się schrony, będące częścią Linii Mołotowa (1940-1941).

Paproć Duża ma bardzo oryginalne rondo rozplanowanie w kształcie regularnego okręgu, od którego promieniście odchodzi kilka dróg. W środku znajduje się wierna rekonstrukcja dawnej świątyni protestanckiej (obecnie kościół katolicki), w której w 1899 r. Józef Piłsudski oraz Maria z Koplewskich Juszkiewiczowa zawarli związek małżeński.

W Szumowie zachowała się drewniana synagoga pierwotnie wzniesiona w 1933 r. w Śniadowie i przeniesiona tutaj w 1946 r. Pełni ona rolę domu parafialnego. Przy kościele stoi pomnik pamięci ks. proboszcza Piotra Pianko i ks. Aleksandra Łuniewskiego, duchownych zamordowanych przez Niemców 4 września 1941 r.

Na terenach przykościelnych samorząd Gminy utworzył tereny rekreacyjne z „Mini Skansenem". Na terenach tych odbywają się liczne imprezy.

Na terenie gminy znajdują się trzy szkoły podstawowe, w Szumowie, Srebrnej i Paproci Dużej. Przy Gminnym Ośrodku Kultury funkcjonuje orkiestra dęta i zespół mażoretek „Arabeska". Zgromadzenie Sióstr Służek NMP prowadzi Warsztat Terapii Zajęciowej dla osób niepełnosprawnych. Ochotnicze Straże Pożarne w Szumowie i Ostrożnem należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Poza tym jednostki OSP funkcjonują w: Głęboczu Wielkim, Łętownicy, Srebrnej, Srebrnym-Borku, Pęchratce Polskiej, Zarębach-Jartuzach, Paproci Dużej.

Część kompleksu leśnego Czerwony Bór, znajduje się w specjalnym obszarze ochrony siedlisk Natura 2000. Turyści i przejeżdżający przez gminę mogą skorzystać z komfortowego obiektu noclegowego sieci ComfortExpress. Usługi hotelarskie prowadzą także dwa inne podmioty („18-stka" i „Euromax").

Gmina Szumowo ma duże szanse na prężny rozwój gospodarczy za sprawą tworzonych terenów inwestycyjnych na gruntach przyległych do węzła drogi S8. Doskonała lokalizacja terenów przyciąga inwestorów. Pojawią się liczne nowe miejsca pracy. Sprzyja temu również perspektywa budowy kanalizacji i gazyfikacji Szumowa i Srebrnej.

THE COMMUNE OF **SZUMOWO**

Szumowo is a rural commune in the Zambrów district of the Podlaskie Voivodeship, near the border of the Mazowieckie Voivodship. The S8 road passes through it (Białystok - Warsaw). In the commune there is a water parting of the basins of two rivers: the Narew and the Bug. The seat of local authorities is located in Szumowo, a center of 19 village councils (20 villages) of the commune.

Szumowo and the surrounding area are a typically agricultural area. In family farms, the cultivation of cereals and breeding of pigs and dairy-beef cattle predominate. Non-agricultural activities include sawmills and small trade. In recent years, mining industry has been developing dynamically. There are several plants that extract aggregates, including the largest plant in the region, i.e. Zakład Produkcji Kruszyw Sp.j. Rupińscy. In post-mining areas, water reservoirs have been created - after reclamation they are an excellent base for the development of tourist and leisure services.

The territory of the commune is inhabited mainly by the descendants of the former petty nobility of the Masovia. The settlement network has been going on since the Middle Ages. In 1449, a Catholic parish was founded in Szumowo. The present brick church was erected in 1867. Currently, it is a part of the Zambrów deanery in the Łomża diocese. A chapel under the invocation of St. Mary of the Angels in Ostrożne belongs to the parish; it was built in the place of an apparition of Jesus to one of the inhabitants of the village. Numerous pilgrimages come here. At the cemetery in Szumowo, there is a monument to soldiers who died in 1920 and 1939. In the nearby forest, there is a National Remembrance Site - a monument in memory of the mass murder carried out by the Nazis against the Jewish population. In Łętownica, Polish soldiers who died on the battlefield in 1939 were commemorated, while in Paproć Duża, those who died in battles against the Bolsheviks in 1920. In the vicinity of a village Głębocz Wielki, war shelters have been preserved, as a part of the Molotov Line (1940-1941). Paproć Duża was built on a circular concept from which several roads radiate. In the middle of the village, there is an accurate reconstruction

of the former Protestant temple (a Catholic church now) in which Józef Piłsudski and Maria Juszkiewiczowa (née Koplewski) got married in 1899.

A wooden synagogue has been preserved in Szumowo; it was originally erected in 1933 in Śniadowo and moved here in 1946. It serves as a parish house now. At the church there is a monument in honour of the memory of parish priest Piotr Pianko and priest Alexander Łuniewski, murdered by the Germans on September 4, 1941.

In the church areas, local government of the commune created recreational areas, including „Mini Skansen" (a small open-air museum). Numerous events take place in these areas.

There are four primary schools in the commune: in Szumowo, Pęchratka Polska, Srebrna and Paproć Duża. There is a brass band and a group of majorettes called „Arabeska" at the Commune Cultural Centre. The Congregation of the Sisters of the Holy Virgin Mary runs a Workshop on Occupational Therapy for the disabled. Volunteer Fire Brigades in Szumowo and Ostrożno belong to the National Fire and Rescue System. In addition, the VFB units operate in: Głębocz Wielki, Łętownica, Srebrna, Srebrny-Borek, Pęchratka Polska, Zaręby-Jartuzy, and Paproć Duża.

The part of the Czerwony Bór forest complex is located in a special area of Natura 2000 habitat protection. Tourists and others who drive through the commune can use a comfortable accommodation facility of the ComfortExpress network. Hotel services are also run by two other entities („18-tka" and „Euromax").

The Szumowo commune has a good opportunity of intensive economic development due to the created investment areas on the land adjacent to the S8 road node. The excellent location of the areas attracts investors. There will be numerous new jobs here. This is also facilitated by the prospect of the construction of sewage and gasification systems in Szumowo and Srebrna.

1037

GMINA
WYSOKIE MAZOWIECKIE

GMINA
WYSOKIE MAZOWIECKIE

***Wysokie Mazowieckie** jest gminą położoną w powiecie wysokomazowieckim województwa podlaskiego. Przez teren gminy przebiegają drogi: krajowa nr 66 (Zambrów – Połowce) i wojewódzka nr 678 (Wysokie Mazowieckie – Białystok). W pobliżu (ok. 6 km) znajduje się stacja kolejowa w Szepietowie, na trasie Warszawa-Białystok. Siedzibą tej wiejskiej gminy składającej się z 54 sołectw, jest powiatowe miasto Wysokie Mazowieckie, otoczone obszarem gminy. Na jej terenie znajduje się ok. 700 gospodarstw rolnych, w większości nastawionych na produkcję mleczną. Główne uprawy to: kukurydza, zboża jare i ozime oraz użytki zielone. Mieszkańcy gminy są zasadniczo potomkami drobnej szlachty podlaskiej, zamieszkującej te tereny od średniowiecza.*

Po większej własności ziemskiej pozostały trzy dwory z XIX w., w: Tyborach-Kamiance (w pobliżu kompleks stawów), Mazurach i Starej Rusi. Mystki Rzym to wieś łączona z legendą o czarnoksiężniku Janie Twardowskim i zawarciem diabelskiego paktu w miejscowej karczmie. W Jabłonce Kościelnej w 1493 r. erygowano parafię katolicką, a obecny kościół wybudowano w latach 1890-1905. W kruchcie świątyni znajduje się marmurowa płyta nagrobna wojskiego bielskiego Walentego Mościckiego z 1600 r. Jabłonka Kościelna to dawna osada targowa (1739). W Tyborach Kamiance w 1845 r. urodził się Zygmunt Gloger, polski historyk, archeolog, etnograf, folklorysta, krajoznawca.

Gmina jest organem prowadzącym Szkołę Podstawową w Jabłonce Kościelnej, a szkołę w Święcku Wielkim prowadzi Stowarzyszenie EDUKATOR. Do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego włączone są Ochotnicze Straże Pożarne w Starej Rusi i Dąbrowie-Dzięciel. Poza tym na terenie gminy funkcjonuje 10 jednostek OSP.

Na terenie gminy Wysokie Mazowieckie jest dobra baza gastronomiczno-noclegowa. W miejscowościach Mystki-Rzym, Bryki, Mścichy, Trzeciny, Mazury funkcjonuje sześć gospodarstw agroturystycznych. Usługi gastronomiczne świadczą: Zajazd „Dankos" w Brzóskach-Gromkach, „Dworek w Brzóskach" w Brzóskach-Markowiźnie, „Karczma u Stryja" w Osipach-Wydziorach Pierwszych, „Mścichowianka" w Mścichach. Bazę tę uzupełnia dziewięć wyremontowanych świetlic wiejskich, zarządzanych przez samorząd. Wielbiciele koni mogą skorzystać ze szkółek jeździeckich we wsiach: Wróble, Brzóski-Falki,

Dąbrowa-Dzięciel. Odbywają się tam zajęcia teoretyczne i praktyczne, zarówno dla dzieci jak i dla dorosłych. Mieszkańcy Gminy chętnie spędzają wolny czas nad wodą. Oprócz aktywnego wypoczynku, wielu korzysta z bogatej oferty naszych łowisk. Na terenie Gminy znajdują się stawy, w ostatnich latach gruntownie zmodernizowane. Największe z nich są w miejscowościach: Tybory-Kamianka, Brzóski Stare, Brzóski-Brzezińskie, Miodusy-Litwa, Miodusy Wielkie, Buczyno-Mikosy, Bryki, Michałki oraz Sokoły-Jaźwiny. Każde z tych miejsc posiada unikalny mikroklimat, który warto poznać i polubić.

THE COMMUNE OF **WYSOKIE MAZOWIECKIE**

The commune of Wysokie Mazowieckie is located in the Wysokie Mazowieckie district in the Podlaskie Voivodeship. Through its area the following roads run across: national no. 66 (Zambrow - Polowce) and provincial no. 678 (Wysokie Mazowieckie - Bialystok). In the vicinity (approx. 6 km) a railway station is located in Szepietowo, on the route Warsaw-Bialystok. The main seat of this commune, consisting of 54 village administration units, is district city of Wysokie Mazowieckie, surrounded by the area of the municipality. On its area there are about 700 agricultural farms, mostly oriented towards the milk production. Main cultivations are: maize, spring and winter cereal and grasslands.

Residents of the municipality are generally the descendants of the small gentry of Podlasie, dwelling these areas since the Middle Ages. By the greater land ownership three manor houses from 19th century remain: in Tybory-Kamianka (complex of ponds in the vicinity), Mazury and Stara Rus. Mystki-Rzym is a village related to the legend of wizard Jan Twardowski and making a deal with the devil in the local inn. In the Jablonka Koscielna, a catholic parish was founded in 1493, and the current church was built in years 1890-1905. In the church porch there is a marble gravestone of military Walenty Mościcki from 1600. Jablonka Koscielna is an old market settlement (1739). Zygmunt Gloger - Polish historian, archeologist, ethnographer, folklorist, excursionist was born in 1845 in Tybory-Kamianka.

The commune is the entity in charge of the Primary School in Jablonka Koscielna, and the school in Swieck Wielki is led by the EDUKATOR Association. National Fire and Rescue System includes Voluntary Fire Brigades in Stara Rus and Dabrowa-Dzieciel. Apart from that there are 10 units of Voluntary Fire Brigade in the area of the commune.

The commune also has good catering and accommodation base. There are six agritourism farms: in Mystki-Rzym, Bryki, Mscichy, Trzeciny, Mazury. Catering service is provided by: Inn "Dankos" in Brzoski-Gromki, "Manor house in Brzoski" in Brzoski-Markowizna, "Uncle's Inn" in Osipy-Wydziory Pierwsze, "Mścichowianka" in Mscichy. Nine renowated village community rooms, managed by the self-government, complete this base. Admirers of horses can spend their time at horse riding schools in villages: Wroble, Brzoski-Falki, Dabrowa-Dzieciel. Theoretical and practical classes, both for children and adults, take place there.

Residents of the commune willingly spend their free time by the water. Apart from the active leisure, many of them use the rich offer of our fisheries. In the area of the commune there are ponds, thoroughly modernised in recent years. The greatest of them are located in: Tybory-Kamianka, Brzoski Stare, Brzoski-Brzezinskie, Miodusy-Litwa, Miodusy Wielkie, Buczyno-Mikosy, Bryki, Michalki oraz Sokoly-Jazwiny. Each of these places has a unique microclimate which is worthwhile to get to know and to like.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

MIASTO
WYSOKIE MAZOWIECKIE

MIASTO
WYSOKIE MAZOWIECKIE

Wysokie Mazowieckie *to niespełna dziesięciotysięczne miasteczko położone w południowo-zachodniej części województwa podlaskiego nad rzeką Brok. Jest gminą miejską i jednocześnie siedzibą powiatu wysokomazowieckiego. Oprócz funkcji gospodarczych Wysokie Mazowieckie spełnia również zadania administracyjne i usługowe dla kilku gmin w powiecie.*

Placówki oświatowe na terenie miasta to: dwa przedszkola, dwie szkoły podstawowe, samorządowa szkoła muzyczna I stopnia, 3 szkoły średnie: Zespół Szkół Ogólnokształcących i Policealnych, Zespół Szkół Zawodowych, Centrum Kształcenia Zawodowego (Technikum Rolnicze i Zasadnicza Szkoła Zawodowa).

Działalność w zakresie upowszechniania kultury w mieście prowadzi Miejski Ośrodek Kultury. Bazę sportową miasta stanowi: miejska pływalnia „Wodnik", hale sportowe, zmodernizowany stadion z kryta widownią na 1000 miejsc i dwa boiska orlik. W rozgrywkach piłki nożnej IV ligi uczestniczy Miejski Klub Sportowy Ruch Wysokie Mazowieckie.

Wysokie Mazowieckie posiada wiele atutów, wpływających na jego obecny wizerunek, do których na pewno należy zaliczyć czystość i dużą ilość zieleni. Samorząd miasta przykłada dużą wagę do stanu infrastruktury technicznej i społecznej. Świadczą o tym coroczne, znaczące wydatki budżetowe na inwestycje w mieście. W pełni wykorzystywane są możliwości pozyskiwania środków unijnych, a starania samorządu, dbającego o rozwój i podniesienie jakości życia mieszkańców są uhonorowane wysokimi lokatami w rankingach samorządowych w kraju (w kategorii miasta powiatowe w rankingu wydatki inwestycyjne samorządów w 2018r - I miejsce w kraju, w 2017 - II miejsce w kraju i w 2016r - IV miejsce).

Wysokie lokaty miasta od kilku lat świadczą o stabilnej polityce inwestycyjnej, która opiera się nie tylko na dotacjach zewnętrznych, ale racjonalnym gospodarowaniu budżetem miasta. W minionych latach inwestycje ukierunkowane były na infrastrukturę techniczną, modernizację oświetlenia ulicznego, kanalizacji, wodociągów, gazyfikację czy ograniczenie emisji spalin do atmosfery przez modernizację kotłowni miejskich. Te zadania zostały już zakończone. Od kilku lat inwestycje w mieście koncentrują się na poprawie infrastruktury społecznej i modernizacji samorządowych placówek oświatowych i kulturalnych. Efektem tych działań jest na przykład kryta pływalnia, dwa orliki, sezonowe lodowisko, Miejski Ośrodek Kultury z nowoczesną salą kinową. Przeprowadzone termomodernizacje obiektów czy zastosowanie odnawialnych źródeł energii wpływają na oszczędności w ich eksploatacji oraz wywierają pozytywny wpływ na środowisko. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców i przedsiębiorców, na bieżąco dostosowywany jest plan zagospodarowania przestrzennego miasta. Samorząd dba również o prawidłową gospodarkę wodno-ściekową, w ramach której zrealizował największą miejską inwestycję, budowę oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody i głównego kolektora sanitarnego.

Wysokie Mazowieckie to potentat mleczarski w kraju za sprawą prężnie działającej Spółdzielni Mleczarskiej „Mlekovita". Innymi znaczącymi firmami działającymi w mieście są: ZPUH „Michał"- produkujący silosy paszowe, PHU „Gama" - produkujący wysokiej klasy maszyny rolnicze i zautomatyzowane urządzenia do żywienia zwierząt, Mazowieckie Zakłady Graficzne w dziedzinie poligraficznej, PRDM „TRAKT" zakresie budownictwa drogowego.

Najważniejszymi zabytkami miasta jest kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela (parafia erygowana w 1496, wzniesiony w latach 1875-1888) i kościół filialny pw. Narodzenia NMP (pierwotnie cerkiew unicka z 1798 r.).

Wysokie Mazowieckie posiada dobrą bazę noclegową i gastronomiczną. Herbem miasta jest łabędź, jeden z piękniejszych symboli. Uosabia doskonałość, szlachetność, dumę i wdzięk – by miasto było spostrzegane jako miasto wielkich możliwości.

THE TOWN OF
WYSOKIE MAZOWIECKIE

Wysokie Mazowieckie is less than ten thousand town located in the south west part of the Podlaskie Voivodeship on the river Brok. It is an urban commune and the main seat of the Wysokie Mazowieckie district at the same time. Apart from economic functions Wysokie Mazowieckie also fulfills the administrative and service tasks for a few communes in the district.

Educational institutions in the town are: two nursery schools, two primary schools, a self-government music school of the first degree, 3 secondary schools: School Complex, Vocational School, Center for Vocational Education (Agricultural Institute and Vocational School). Activity in the scope of culture dissemination in the town is led by the Commune Centre of Culture. Sports base of the town is: commune swimming pool „Aquarius", sports hall, modernised stadium with 1000 seats and two football pitches „Orlik". Commune Sports Club „Ruch Wysokie Mazowieckie" takes part in the games of the 4th footbal League.

Wysokie Mazowieckie has a lot of advantages, which have impact on its current image among which one should certainly notice the cleanness and a lot of green. The self-government of the town is particular about the state of the technical and social infrastructure. It is evidenced by annual budget expenditures on the investments in the town. Opportunities to raise EU grants are fully used, and the efforts of the self-government, which cares about the development and raising the quality of life of residents, are honoured with high positions in self-government rankings in the country (in the category of district seats in the ranking of investment expenditures of self-government bodies in 2018r - 1st place in the country, in 2017 - 2nd place in the country and in 2016r - 4th place).

High places of the town for a few years attest the stable investment policy which relies not onlyon external subsidies, but the rational management with budget of the town. In the past years investments were oriented towards the technical infrastructure, modernization of street illumination, sewage system, water supply systems, the gas-supply service or limiting the exhaust emission to the atmosphere by modernizing the commune boiler rooms. These actions have already been completed. For a few years

investments in the city have been concentrating on the improvement of social infrastructure and the modernization of self-government educational and cultural institutions. For example indoor swimming pool, two football pitches „Orlik", seasonal skating rink, a Commune Centre of Culture with modern screening room. Conducted thermomodernizations of the objects or the use of renewable energy sources have impact on savings in their use and they exert the positive influence on the environment. Trying to meet the residents' and enterpreneurs' expectations, a spatial development plan is systematically adapted to the town. The self-government also cares for the correct water-sewage economy, in frames of which it implemented the biggest commune investment, construction of the sewage treatment plant along with modernization of the station of the water treatment and the main sanitary interceptor.

Wysokie Mazowieckie is a milk tycoon in the country thanks to the dynamically operating Dairy Cooperative „Mlekovita". Other significant companies operating in the town are: ZPUH „Michał" - producing fodder silos,"Gama" - producing first-class agricultural machines and automated devices for the animal nutrition, Mazovian Printing House in printing branch, PRDM „TRAKT" in the scope of the road construction.

The most important historic buildings in town are: parish church of St. John the Baptist (parish founded in 1496, church built in 1875-1888) and parish church of the Birth of Holy Mary (originally Uniate Orthodox church from 1798).

Wysokie Mazowieckie has a good tourist accommodation and catering. The coat of arms of the town is swan - one of most beautiful symbols. It embodies the excellence, nobleness, pride and charm - so the town would be seen as one of great possibilities.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie"

GMINA
ZAMBRÓW

GMINA
ZAMBRÓW

***Zambrów** jest gminą położoną w powiecie zambrowskim, w województwie podlaskim. Graniczy z województwem mazowieckim. Przez teren gminy przebiegają trzy drogi krajowe: S8 (Białystok – Warszawa), nr 63 (Węgorzewo – Sławatycze) nr 66 (Zambrów – Połowce).*

Wyjątkowo duży obszar gminy otacza miasto Zambrów, które jest siedzibą jej władz. Sołectw w gminie jest 70, a wsi 71. Warunki naturalne, a także zaszłości historyczne mają duży wpływ na dzisiejszy układ osiedli wiejskich. Północno-zachodnią część gminy, słabo zaludnioną, pokrywa kompleks leśny Czerwony Bór. Większość wsi skupiła się w południowym fragmencie gminy. Zamieszkują tutaj przede wszystkim potomkowie drobnej szlachty mazowieckiej.

W czasach I Rzeczpospolitej obszar gminy znajdował się w powiecie zambrowskim ziemi łomżyńskiej, na Mazowszu. W czasie zaborów przynależał do powiatu łomżyńskiego guberni łomżyńskiej. Zmieniała się wielkość gminy i jej nazwa. Między 1919 a 1954 r. była to gmina Długobórz. Gminę Zambrów powołano w 1973 r.

W północnej części Czerwonego Boru znajduje się rezerwat przyrody „Dębowe Góry". Drugi rezerwat, „Grabówka", położony jest 3,5 km na wschód od Zambrowa. Część Czerwonego Boru jako specjalny obszar ochrony siedlisk, zaliczony jest do europejskiej sieci Natura 2000.

Najważniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy to dwory w Łosiach-Dołęgach (1889 r.), Wądołkach-Borowych (1882 r.), drewniany kościół z 1776 r. we wsi Tabędz. W pobliżu wsi Cieciorki znajduje się średniowieczny kurhan, a w Zbrzeźnicy zabytkowy młyn wodny.

Warunki naturalne gminy Zambrów są korzystne dla rozwoju rolnictwa. Przeważa produkcja zwierzęca głównie chów i hodowla krów mlecznych. Dominuje prywatne rolnictwo. W Porytem-Jabłoni jest ponad 200 hektarowe gospodarstwo Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, dzierżawione przez podmiot prywatny. Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców gminy jest rolnictwo (ok. 1500 gospodarstw). Ponadto działalność gospodarczą prowadzi ok. 300 podmiotów. W Starym Laskowcu funkcjonuje Dobroplast Fabryka Okien Sp. z o.o. W Grzymałach Europol Gaz S.A. wybudował tłocznię gazu Zambrów.

Gmina prowadzi sześć szkół z oddziałami przedszkolnymi oraz Przedszkole Samorządowe Gminy Zambrów. W części wsi są świetlice, biblioteki, boiska, tereny rekreacyjne. Kulturalną wizytówką gminy jest śpiewaczy zespół ludowy „Laskowianki" ze Starego Laskowca. Nad bezpieczeństwem przeciwpożarowym czuwa 11 Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego włączone są jednostki w Starym Laskowcu, Wiśniewie oraz Zbrzeźnicy.

Gmina Zambrów to również atrakcyjny obszar inwestycyjny, z uwagi na doskonałe położenie i dostępność komunikacyjną. Doceniają to zakłady które od wielu lat funkcjonują na naszym terenie, a swoje produkty dostarczają na rynki zewnętrzne. Przygotowywane są kolejne tereny inwestycyjne o pow. ponad 8 ha w miejscowości Czerwony Bór – Stacja. W wyniku rekonstrukcji torów kolejowych przywrócono tu ruch towarowy. Jest to doskonała lokalizacja przy drodze krajowej nr 63, w połowie drogi między Łomżą a Zambrowem.

Inwestorzy zewnętrzni oraz nasi mieszkańcy zamierzający podjąć własną działalność gospodarczą, zawsze mogą liczyć na przychylność i kompetentną obsługę.

THE COMMUNE OF **ZAMBRÓW**

The commune of Zambrow is located in the Zambrow district, in the Podlasie Voivodeship. It borders on Mazovian Voivodeship. Three national roads run across the area of the commune: S8 (Bialystok - Warsaw), no. 63 (Wegorzewo - Slawatycze) and no. 66 (Zambrow - Polowce). Exceptionally large area of the commune surrounds the city of Zambrów which is the main seat of its authorities. There are 70 village administration units and 71 villages. Natural conditions, as well as historical events have had a major impact on today's layout of rural settlements. North west part of the commune, poorly populated, is covered by a forest complex Czerwony Bor. The majority of the village concentrated in the southern fragment of Zambrów. Descendants of the small Mazovian gentry live there. In the times of the First Republic of Poland the area of the commune was located in the Zambrów district of the Lomza land, Mazovia. During the seizures it was a part of Lomza district of the governate of Lomza. Size of the commune

and its name changed. Between 1919 and 1954 it used to be a commune of Długoborz. Commune of Zambrów was constituted in 1973. In north part of Czerwony Bor there is a nature reserve „Debowe Gory" (Oaken Mountains). The other reserve, „Grabówka", is located 3.5 km to the east of Zambrów. Part of Czerwony Bor, as a special area of habitats conservation, is enlisted in the European network Nature 2000.

The most important historic buildings in the commune are: manor houses in Łosie-Dołęgi (1889) and Wądołki-Borowe (1882), wooden church from 1776 in the village Tabędz. In the vicinity of Cieciorki village there is a medieval burial mound, and in Zbrzeznica a historic watermill.

Natural conditions of the commune of Zambrów are favorable for the development of agriculture. An animal production, mainly raising of dairy cattle, stands out. Private agriculture dominates. In Poryte-Jablon, there is over 200-hectare household of the National Support Centre for Agriculture, leased by the private entity. The basic source of income of the residents of commune is agriculture (about 1500 farmsteads). Moreover, about 300 entities carry business activity. In Stary Laskowiec operates Dobroplast Fabryka Okno Sp. z o.o. In Grzymały, Europol Gaz S.A. built the Zambrow Gas Compression.

The commune runs six schools with pre-school branches and Self-government Nursery School of the commune of Zambrów. In some of the villages there are village community rooms, libraries,

pitches, recreation grounds. Singing folk band „Laskowianki" from Old Laskowiec is cultural trademark of the commune. Eleven Voluntary Fire Brigades watch over the fire safety. Units from Old Laskowiec, Wisniewo and Zbrzeznica are included in National Firefighting Rescue System.

Commune of Zambrów is also an attractive investment area, thanks to the perfect location ans transport accessibility. Companies which have been operating in our area for many years and deliver their products to outside markets, appreciate it. Next investment grounds of area of over 8 hectares are being prepared in Czerwony Bór - Station. External investors and our residents intending to take up own business activity, can always count on the favour and the competent service.

Inwestycje sfinansowane ze środków Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”

MIASTO
ZAMBRÓW

MIASTO **ZAMBRÓW**

Zambrów *jest wielofunkcyjnym ośrodkiem rozwoju skupiającym usługi o znaczeniu powiatowym i ponadpowiatowym w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, handlu, administracji i otoczenia biznesu.*

Zambrów jest położony na pograniczu Mazowsza i Podlasia, nad rzeką Jabłonką, w południowo - zachodniej części województwa podlaskiego, na skrzyżowaniu ważnych tras komunikacyjnych: Warszawa - Białystok /nr 8/ - Sankt-Petersburg (planowana Via Baltica), Olsztyn - Łomża - Lublin /nr 63/, Łomża - Bielsk Podlaski - Białowieża /nr 66/.

Pierwsze wzmianki o Zambrowie, jako wsi książęcej pochodzą z 1283 roku.

Miasto Zambrów otrzymało prawa miejskie ok. 1430 roku.

W roku 1885 roku w mieście rozpoczęto budowę koszar wojskowych. W okresie dwudziestolecia międzywojennego w mieście powstały dwie wyższe szkoły oficerskie: Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty oraz Mazowiecka Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerii im. Gen. Józefa Bema. W okresie międzywojennym w koszarach stacjonował 71 Pułk Piechoty.

W latach 50-tych ubiegłego wieku wybudowano Zambrowskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego, które były największym zakładem pracy w okolicy. Obok wzrostu liczby mieszkańców, rozkwit Zambrowa wyrażał się w powstawaniu nowych zakładów przemysłowych, przedsiębiorstw branży rolno-spożywczej, a także w rozbudowie bazy usługowo-handlowej.

Na terenie miasta znajdują się następujące zabytki: Kościół pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej zbudowany w latach 1874-79; Cmentarz, założony w 1795 roku; Kaplica cmentarna, wzniesiona w 1795 roku; Kaplica grobowa Woyczyńskich z około 1870 roku; Grób powstańców 1863-64, znajdujący się na cmentarzu; Cmentarz żydowski, powstał w 1828 roku; Zabytkowy zespół pokoszarowy z końca XIX w.

Na terenie miasta funkcjonuje ok. 2000 podmiotów gospodarczych, z czego większość (blisko 88%) stanowią zakłady drobnej przedsiębiorczości. Jedną z najważniejszych inicjatyw samorządu miasta Zambrów z zakresu wspierania lokalnej przedsiębiorczości było utworzenie Zambrowskiego Parku Przemysłowego, inwestycja wpłynęła na usprawnienie gospodarki lokalnej. Pozyskano trzech strategicznych inwestorów, w tym dwóch zagranicznych, którzy stworzyli miejsca pracy dla ponad 200 osób. Miasto Zambrów uzbroiło w pełną infrastrukturę techniczną 26 ha w pełni uzbrojonych terenów przemysłowych położonych w południowej części miasta, na których działalność gospodarczą prowadzą firmy produkcyjne.

Instytucjonalnym organizatorem życia kulturalnego miasta, zajmującym się upowszechnianiem muzyki, książki, filmu, tańca, teatru, jest Miejski Ośrodek Kultury w Zambrowie. W obiekcie znajduje się nowoczesne kino 2D/3D z widownią na 340 miejsc (www.kino.mokzambrow.pl)

Zambrów posiada infrastrukturę przygotowaną do aktywnego wypoczynku, na którą składają się: Pływalnia Miejska „Delfin" (www.basendelfin.org), stadion miejski z zadaszoną trybuną, miejskie korty tenisowe, zagospodarowane tereny rekreacyjne nad zalewem wyposażone w scenę estradową, nowoczesne place zabaw dla dzieci oraz siłownia na powietrzu, pomost wraz z miejscem do wędkowania, ścieżki rowerowe, fontanna, skate park, pumptrack oraz sezonowo plaża miejska i lodowisko.

THE TOWN OF **ZAMBRÓW**

Zambrów is a multifunctional centre of the development concentrating services of district and more than district importance in the scope of education, health care, social welfare, culture, trade, administration and business environment.

Zambrów is located in the borderland of Mazovia and Podlasie, on the river Jablonka Koscielna, in south west of the Podlaskie Voivodeship, on the intersection of important communications routes: Warsaw - Bialystok / No. 8 / - Saint-Petersburg (planned via Baltica), Olsztyn - Lomza - Lublin / No. 63 /, Lomza - Bielsk Podlaski - Bialowieza / No. 66 /.

The first mentions of Zambrów, as the princely village, come from 1283. The city of Zambrów received city rights in about 1430. Construction of barracks was begun in 1885. In the interwar period, two military academies were formed in the city: Infantry Reserve Officer Cadet School and Mazovian Artillery Reserve Officer School of Gen. Józef Bem. In the interwar period, 71st Infantry Regiment stationed in the barracks. Zambrów Plants of Cotton Industry were built in 50s of 20th century and they were the biggest workplace in the area. Besides, the growth of the population, the prime of Zambrów manifested itself in raising new industrial plants, enterprises of the farm and food industry, as well as in the expansion of the service-commercial base.

Following historic buildings are to be found in the area of the city: Church of the Holy Trinity built in 1874-79; Cemetery established in 1795; graveyard Chapel raised in 1795; burial Chapel of Woyczyński family from about 1870; Tomb of insurgents 1863-64 , located on a graveyard; Jewish cemetery, established in 1828; Historic post-barracks complex from the end of 19th century.

About 2000 business entities function in the area of the city, and vast majority (around 88%) are small enterprise plants. One of the most important initiatives of Zambrów Self-government in the scope of supporting local entrepreneurship, was creating Zambrow Industrial Park, investment influenced the improvement of the local economy. Three strategic investors were acquired, two foreign among them, who created workplaces for over 200 people. The city of Zambrów armed into full technical infrastructure the 26 hectares of fully armed industrial lands located in the south part of the city, on which production companies run economic business.

Institutional organiser of cultural life in the city, dealing with popularizing music, books, films, dance, theatre, is a Commune Centre of Culture in Zambrów. Modern cinema 2D/3D with the auditorium for 340 seats (www.kino.mokzambrow.pl)

Zambrów has the infrastructure prepared for the active rest: Commune swimming pool „Delfin" (www.basendelfin.org), municipal stadium with covered grandstand, urban tennis courts, a developed recreation grounds by the lake equipped with the stage scene, modern children's playgrounds and outdoor gym, jetty along with the place for angling, cycling paths, fountain, skate park, pumptrack and seasonally the commune beach and ice skating rink.

P
Koniec

Wydawca:
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Brama na Podlasie"
ul. Mickiewicza 1A
18-200 Wysokie Mazowieckie

Redakcja, projekt graficzny, tłumaczenie i skład komputerowy:
Łukasz Uszyński Wytwórnia Fotografii

Zdjęcia:
Łukasz Uszyński Wytwórnia Fotografii,
archiwum Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie"

zasoby:
Urzędu Gminy w Brańsku,
Urzędu Miejskiego w Brańsku,
Miejskiego Ośrodka Kultury w Brańsku,
Urzędu Miejskiego w Ciechanowcu,
Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu,
F/X Foto-Video Puchaczewski Wojciech,
Urzędu Miejskiego w Czyżewie,
Gminnego Ośrodka Kultury w Czyżewie,
Urzędu Gminy w Klukowie,
Urzędu Gminy w Kołakach Kościelnych,
Urzędu Gminy w Kuleszach Kościelnych,
Urzędu Gminy w Nowych Piekutach,
Urzędu Gminy w Rudce,
Urzędu Gminy w Rutkach,
Urzędu Miejskiego w Szepietowie,
Urzędu Gminy w Szumowie,
Urzędu Gminy w Wysokiem Mazowieckiem,
Urzędu Miejskiego w Wysokiem Mazowieckiem,
Urzędu Gminy w Zambrowie,
Urzędu Miejskiego w Zambrowie
oraz mieszkańców obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie"

Druk:
Alter Studio
ul. Legionowa 30 lok. 211
15-281 Białystok

ISBN 978-83-64081-54-5

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Rzeczpospolita Polska
Podlaskie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie" finansowane jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Gmina **BRAŃSK**

Miasto **BRAŃSK**

Miasto i Gmina **CIECHANOWIEC**

Miasto i Gmina **CZYŻEW**

Gmina **KLUKOWO**

Gmina **KOŁAKI KOŚCIELNE**

Gmina **KULESZE KOŚCIELNE**

Gmina **NOWE PIEKUTY**

Gmina **RUDKA**

Gmina **RUTKI**

Miasto i Gmina **SZEPIETOWO**

Gmina **SZUMOWO**

Gmina **WYSOKIE MAZOWIECKIE**

Miasto **WYSOKIE MAZOWIECKIE**

Gmina **ZAMBRÓW**

Miasto **ZAMBRÓW**

LGD Brama na Podlasie

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Brama na Podlasie"
ul. Mickiewicza 1A
18-200 Wysokie Mazowieckie
biuro@bramanapodlasie.pl
www.bramanapodlasie.pl
tel. 86 275 26 27

ISBN 978-83-64081-54-5